

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Ivan Sviatkin

**Problematické aspekty kritérií C.I.L.F.I.T.
zakořeněných v soudním rozhodnutí SD EU**

Problematic aspects of the C.I.L.F.I.T. criteria enshrined in the
CJEU's judgement

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Tereza Kunertová, LL.M., Ph.D.

Katedra evropského práva

Datum vypracování práce: [datum]

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí diplomové práce JUDr. Tereze Kunertové, LL.M., Ph.D., za její vstřícnost a odborné vedení při zpracování této práce.

Zároveň bych chtěl poděkovat svým blízkým za jejich trpělivost a podporu projevovanou během celého studia.

Anotace

Tématem diplomové práce jsou kritéria *CILFIT*. Tato kritéria byla stanovena rozhodnutím Soudního dvora Evropské unie jako podmínky aplikace doktríny *acte clair* vnitrostátními soudy poslední instance. Určují situace, za nichž takový soud nemá povinnost podle článku 267/3 položit předběžnou otázku Soudnímu dvoru. Nejprve diplomová práce popisuje historické okolnosti vzniku případu *CILFIT* a skutkový stav dané věci. Následně se zabývá analýzou jednotlivých kritérií a současného stavu procedury pokládání předběžných otázek. V rámci dané analýzy se zaměřuje na praktické použití uvedených podmínek soudy členských států, ale také na čistě teoretické myšlenkové konstrukce. Dále diplomová práce identifikuje určité problematické aspekty podmínek *CILFIT*. V návaznosti na to navrhuje možná řešení a posuzuje efektivitu a vhodnost takových řešení.

Abstract

The topic of the thesis are *CILFIT* criteria. These criteria were established by the Court of Justice of the European Union as conditions for application of the *acte clair* doctrine by national courts of last resort. The conditions determine situations in which such a court does not have an obligation under Article 267/3 to bring a matter before the Court of Justice. First of all, thesis describes the historical circumstances, which gave rise to the *CILFIT* case as well as the facts of that issue. Then it analyses one by one *CILFIT* criteria and also current procedure of submitting preliminary questions as a whole. As a part of the analysis, it focuses on the practical application of the abovementioned conditions by the courts of the Member States. It targets purely theoretical ideas too. The thesis, further, identifies certain problematic aspects of the *CILFIT* conditions. Subsequently, some possible solutions are being suggested and their effectiveness and appropriateness are being examined.

Klíčová slova:

CILFIT, acte clair, acte éclairé, předběžná otázka, Soudní dvůr EU, článek 267 SFEU

Key words:

CILFIT, acte clair, acte éclairé, preliminary refernce, European Court of Justice, Article 267 TFEU

Obsah:

1. Úvod.....	8
1.1 Předmět a cíl práce.....	9
1.2 Systematika diplomové práce	10
2. Faktický stav a historické okolnosti případu <i>CILFIT</i> . Vymezení pojmu soud.....	11
2.1 Skutkový stav.....	11
2.2 Judikatura Soudního dvora předcházející <i>CILFIT</i>	16
2.2.1 Analýza třech možností rozhodnutí Soudního dvora ve věci <i>Da Costa</i>	18
2.3 Vymezení pojmu soud	24
3. Dnešní podoba kritérií <i>CILFIT</i>	29
3.1 Doktrína <i>acte éclairé</i>	29
3.2 Doktrína <i>acte clair</i>	33
3.2.1 Rozsah doktríny <i>acte clair</i>	33
3.2.2 Podmínky uplatnění <i>acte clair</i>	38
3.2.3 Co obnáší požadavek přesvědčení národního soudu, že věc je stejně zřejmá i soudům jiných členských států?	40
3.2.4 Požadavek lingvistické komparace	53
3.2.5 Doktrína <i>acte clair</i> a řízení před vnitrostátním soudem	55
3.3 Následky nepoložení předběžné otázky.....	57
3.3.1 Případ <i>Köbler</i>	58
3.3.2 Právo na zákonného soudce	59
4. Reforma kritérií <i>CILFIT</i>	62
4.1 Článek 99 Jednacího řádu Soudního dvora.....	65
4.2 Povinnost vnitrostátního soudu předložit odůvodnění.....	68
4.3 Poradní orgán	70

4.4 Vylepšení doktríny <i>acte clair</i>	71
5. Shrnutí a závěr	76
6. Summary	79
7. Seznam použitých zkratek	81
8. Seznam použité literatury	82
8.1. Knihy a odborné publikace	82
8.2 Judikatura Soudního dvora	85

1. Úvod

„Nejvíce zarážející věc, týkající se mnoha ustanovení Smlouvy o založení ES je, že autoři Smlouvy zjevně zamýšleli, aby Soud vykonával aktivní normotvornou funkci. [...] Tvůrci Smluv narýsovali pouze obrysy ohromující jednoduchosti, ponechávajíc detaily na vyplnění ostatním. Komu? [...] Výraz „kreativní judikatura“, který je často užíván ve výsměšném hanění soudů, které dávají nejasné odpovědi na otázky, na které jasná odpověď není, je obzvlášť absurdní v této souvislosti; protože při čemkoliv, co Soud dělal s tak nedostatečnými podklady, jeho judikatura musela být kreativní.“¹

Takto se o Soudním dvoru vyjádřil D. Keeling. A skutečně, význam judikatury Soudního dvora pro unijní právo se dá jen těžko přecenit. Bez uznávání a dodržování rozhodnutí Soudu by toto právo bylo nefunkční a v mnoha odvětvích by jednoduše neexistovalo. Právě Soudní dvůr zformuloval dnes už samozřejmé základní zásady unijního práva, např. princip aplikační přednosti unijního práva před právem vnitrostátním (rozsudek *Costa*²), princip přímého účinku unijního práva (*Van Gend en Loos*³) nebo princip odpovědnosti státu za škodu způsobenou neprovedením směrnice (*Francovich*⁴).

Výše uvedené a mnohé další zásady vzešly z řízení o předběžné otázce. Je to nesporné řízení, díky němuž vnitrostátní soudy mají možnost a někdy i povinnost položit Soudnímu dvoru otázku na výklad nebo platnost unijního práva. V průběhu času se toto řízení stalo jedním z nejdůležitějších nástrojů k zajištění jednotné aplikace unijního práva na území celé unie a prostředkem k prohloubení evropské integrace. A právě proto by se řízení o předběžné otázce mělo řídit jasnými a přesnými pravidly, pochopitelnými jak pro vnitrostátní soudy, tak pro Soudní dvůr. O stanovení jistých kritérií se Soud pokusil v rozsudku *CILFIT*⁵, který se označuje za jeden z milníků unijní judikatury a kterému se věnuji v dané práci.

---

¹ KEELING, D.T.: *In Praise of Judicial Activism. But What Does It Mean? And Has the Court of Justice ever Practised It?*; Gialdino, Scritti in onore di Giuseppe Federico Mancini; Milán 1998; str. 511.

² Případ 6/64 Flaminio Costa v. E.N.E.L.

³ Případ 26/62 Van Gend En Loos v. Nederlandse administratie der belastingen.

⁴ Spojené věci 6/90 a 9/90 Andrea Francovich a Danila Bonifaci a další v. Italská republika.

⁵ Případ 283/81 Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA v. Ministerstvo zdravotnictví.

1.1 Předmět a cíl práce

O nedokonalosti podmínek *CILFIT* se začalo psát těsně po vydání tohoto známého rozsudku.⁶ V průběhu času debaty mezi odbornou veřejností pokračovaly a nepřestávají ani dnes po 33 letech od vyhlášení rozsudku v dané věci. Naopak v současné době je toto téma velmi aktuální a zaslouží si komplexní pohled, protože vzhledem k vývoji Evropské unie a evropského práva je reforma těchto podmínek více než nutná.

A právě snaha o zapojení se do celoevropské odborné diskuse a možnost přispět svými názory mě vedly ke zvolení daného tématu. Dalším motivačním prvkem byla touha lépe prostudovat souvislosti týkající se případu *CILFIT*, což by vedlo k lepšímu porozumění fungování institutu předběžné otázky, tj. tomu, proč je daný unijně-právní institut konstruován tak, jak ho známe dnes, a zda existují možnosti vylepšení tohoto procesního postupu.

Předmětem zkoumání dané diplomové práce je tedy rozhodnutí Soudního dvora *CILFIT*, přesněji podmínky osvobozující vnitrostátní soudy posledního stupně od povinnosti položit předběžnou otázku, které byly stanoveny Soudem v uvedeném rozhodnutí a případné problematické aspekty daných podmínek.

Cílem diplomové práce je odpovědět na otázku, zda kritéria *CILFIT* obsahují nějaké problematické aspekty a případně jak takové aspekty ovlivňují unijní právo z hlediska teorie a praxe.

V rámci řešení předmětné otázky bude potřeba analyzovat současný stav procedury podání předběžné otázky a rovněž historické souvislosti, které vedly k dnešnímu stavu. Zároveň je nezbytné určit, zda rozhodnutí *CILFIT* přineslo jasnost nebo způsobilo více zmatku pro vnitrostátní soudce a posoudit možnosti zlepšení současného systému.

---

⁶ RASMUSSEN, H.: *The European Court's Acte Clair Strategy in CILFIT*; EL Rev.; 1984.

1.2 Systematika diplomové práce

V úvodu diplomové práce je poukázáno na nezbytnost studia judikatury Soudního dvora a důležitost institutu předběžné otázky pro správné a bezproblémové fungování unijního práva v členských státech EU. Dále je vymezen předmět a hlavní cíl práce, rovněž je popsána autorova motivace pro zvolení tématu práce.

Druhá část diplomové práce se věnuje především historickým východiskům případu *CILFIT*. Jsou v ní vyličeena rozhodnutí Soudního dvora, která bezprostředně ovlivnila zkoumané rozhodnutí. Následně je popsán skutkový stav případu *CILFIT* a sociálně-politické prostředí, z něhož tento případ vzešel. Na závěr druhé kapitoly jsou vymezeny některé pojmy, nezbytné pro správné přečtení případu.

Třetí část obsahuje analýzu současného procesního postupu při aplikaci kritérií *CILFIT*, zejména jeho nejspornější části – doktríny *acte clair*. Všechna kritéria jsou postupně a podrobně rozebrána a teze jsou podpořeny příklady z teorie a praxe. Pro komplexnost výzkumu je třetí kapitola doplněna pasáží, která je věnovaná následkům nepoložení předběžné otázky vnitrostátními soudy.

V části čtvrté jsou představeny možnosti unijní právní úpravy *de lege ferenda*. Těmito možnostmi jsou již předložené, avšak dosud nerealizované, návrhy, které byly vpracovány unijními právníky a doplněny autorovými úvahami.

V závěru jsou obsažena shrnutí výsledků diplomové práce, potvrzení nebo vyvrácení původní hypotézy a autorovo sebehodnocení.

Na konci práce jsou přiloženy seznamy použitých zkratk a použité literatury.

2. Faktický stav a historické okolnosti případu *CILFIT*.⁷

Vymezení pojmu soud.

2.1 Skutkový stav

18. září 1968 roku italské Ministerstvo zdravotnictví obdrželo předvolání k soudu. Jako žalobci v něm byly uvedeny společnost CILFIT a 54 dalších textilních společností. Chtěly se domoci spravedlnosti a tvrdily, že v období mezi přijetím zákona číslo 30 od 30. ledna 1968⁸ až po přijetí pozměňujícího zákona číslo 1239 od 30. prosince 1970⁹ zaplatily na zvláštních poplatcích za zdravotnické inspekce importované vlny až desetinásobek toho, co měly údajně zaplatit při správném výkladu výše zmíněných zákonů.

Tribunal di Roma (Římský okresní soud) ovšem jejich žalobu zamítl rozsudkem ze dne 27. října 1976 roku. Dovozci vlny se tedy rozhodli pro odvolání. Ke svým původním argumentům přidali ještě jeden další. Uvedli následující: nejenže zákon číslo 30 z roku 1968 byl špatně vyložen, ale spíše nemohl být vůbec aplikován v důsledku přijetí speciálního nařízení 827/68 o společné organizaci trhu s některými výrobky uvedenými v příloze II Smlouvy o Evropských Společenstvích.¹⁰ V tomto nařízení¹¹ vlna dovážená ze třetích zemí sice výslovně nefigurovala, dalo se ji ale klasifikovat jako výrobek živočišného původu, které podle ustanovení nařízení nesmějí členské státy zatěžovat jakýmikoli poplatky s rovnocenným účinkem clům.

Ministerstvo naopak namítlo, že vlna není zařazena do přílohy II SES a nevztahují se proto na ni normy o společné organizaci zemědělských trhů. *Corte d'Appello* (Odvolací

---

⁷ Případ 283/81 Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA v. Ministerstvo zdravotnictví.

⁸ Legge 23 gennaio 1968, n. 30: Modifiche e integrazioni alla tabella dei diritti per la visita del bestiame e dei prodotti ed avanzi animali ai confini dello Stato ai termini dell'articolo 32 del testo unico delle leggi sanitarie, approvato con regio decreto 27 luglio 1934, n. 1265, modificata con decreto legislativo del Capo provvisorio dello Stato 27 settembre 1947, n. 1099. (GU n.36 del 10-2-1968).

⁹ Legge 30 dicembre 1970, n. 1239: Modifiche ed integrazioni alla tabella dei diritti per la visita del bestiame, dei prodotti ed avanzi animali ai confini dello Stato, ai sensi dell'articolo 32 del testo unico delle leggi sanitarie, approvato con regio decreto 27 luglio 1934, n. 1265, modificata ed integrata con decreto legislativo del Capo provvisorio dello Stato 27 settembre 1947, n. 1099, e con legge 23 gennaio 1968, n. 30. (GU n.26 del 1-2-1971).

¹⁰ Úřední věstník L 151, s. 16; Zvl. vyd. 03/01, s. 140

¹¹ Článek 2, odstavec 2

soud v Římě) svým rozsudkem ze dne 12. prosince 1978 se přiklonil na stranu Ministerstva zdravotnictví a potvrdil kompatibilitu zákona číslo 30 z roku 1968 s výše zmíněným Nařízením.

Spor dospěl až před italský Nejvyšší kasační soud, který v tomto případě byl soudem posledního stupně. A právě proto musel posoudit a vypořádat se s otázkou výkladu článku 177 Smlouvy o EHS (nyní 267 SFEU), kterou vznesl zástupce italské Vlády. *Avvocato dello Stato* (státní advokát) S. Laporta totiž trval na tom, že dané ustanovení Smlouvy musí být chápáno v tom smyslu, že Nejvyšší kasační soud, vůči jehož rozhodnutím již nebyly přípustné opravné prostředky podle vnitrostátního práva, není povinen položit Soudnímu dvoru předběžnou otázku, je-li odpověď na otázku na výklad natolik očividná, že vylučuje i samotnou možnost existence jiného výkladu.

Nejvyšší kasační soud nechtěl své rozhodnutí uspěchat a proto dne 27. března 1981 roku usnesením řízení pozastavil a položil Soudnímu dvoru Evropské unie následující otázku:

„Ukládá čl. 177 třetí pododstavec Smlouvy, který stanoví, že vyvstane-li otázka odpovídající otázkám uvedeným v prvním pododstavci tohoto článku ve sporu projednávaném před vnitrostátním soudem, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, je tento soud povinen obrátit se na Soudní dvůr, také povinnost podat žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, která neumožňuje vnitrostátnímu soudu posoudit opodstatněnost vznesené otázky, nebo podřizuje tuto povinnost – a za jakých mezí – dřívější existenci rozumné pochybnosti o výkladu?“¹²

Strany sporu měly možnost písemně vyjádřit svůj postoj vůči dané komplikované otázce. Očekávaně žalobci trvali na tom, aby otázka byla zodpovězena kladně, tj. aby Soudní dvůr přiznal povinnost pokládat předběžnou otázku, i když je řešení případu zřejmé. Upozorňovali, že doktrína *acte clair* není vhodná pro poměry unijního práva. K takovým závěrům dospěli na základě doslovného výkladu článku 267 SFEU. Jejich hlavním argumentem bylo to, že příliš uvolněný přístup k dané povinnosti může vyvolat nejednotnost výkladu a aplikace unijního práva v členských státech, za čímž bude

---

¹² Rozsudek ve věci 283/81 Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA v. Ministerstvo zdravotnictví; str. 3419

následovat právní nejistota a zbytečné napětí mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy.¹³

Italská vláda se proti takovému přístupu vymezila. Nebyla v tom samá, její pozici podržely také vláda Dánska a Evropská Komise. Do tohoto řízení vstoupily kvůli jeho velkému významu pro vývoj unijního práva. Komise dokonce ve svém vyjádření otázku výkladu článku 267 SFEU označila za fundamentální. Všechny tři se shodly na tom, že vnitrostátní soudy by měly dostat větší prostor pro uvážení během výkladu unijního práva a tudíž by vedle doktríny *acte éclairée*¹⁴ měla rovněž existovat i doktrína *acte clair*. Upozornily, že obdoba této doktríny se aktivně využívá v právních řádech, Dánska, Itálie nebo Spolkové Republiky Německo. Své úvahy podložily tvrzeními samotného Soudního dvora z rozsudků ve věcech *Mattheus*¹⁵, *Foglia*¹⁶ a *Da Costa*¹⁷. Odvolaly se také na odpověď Komise na Písemnou interpelaci číslo 608/78¹⁸, v níž se Komise zabývala stejnou otázkou a dospěla k závěru, že vnitrostátní soudy nemusí pokládat předběžnou otázku, je-li věc jasná a zřejmá i jiným zkušeným právníkům. Jak Komise, tak obě vlády ovšem vyjádřily obavy ohledně možných negativních následků zavedení *acte clair* do unijního práva. Navrhly proto postupovat s největší opatrností a stanovit určitá kritéria, která pomohou národním soudům v rozhodování, zda zahájit řízení o předběžné otázce či nikoliv.¹⁹

Na stranu žalobců se postavil Generální advokát Capotorti. Ve svém Stanovisku²⁰ k dané otázce vystoupil s kritikou doktríny *acte clair*. Označil ji za nedokonalou už v rámci samotného francouzského právního řádu, v němž vznikla, natož aby byla aplikována v právu unijním, které se vyznačuje řadou specifik. Zároveň ovšem uznal

---

¹³ Rozsudek ve věci 283/81 Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA v. Ministerstvo zdravotnictví; str. 3420 a násl.

¹⁴ Vnesené do unijního práva rozsudkem ve věcech 28-30/62 Da Costa en Schaake NV, Jacob Meijer NV, Hoechst-Holland NV v. Netherlands Inland Revenue Administration.

¹⁵ Příklad 93/78 Lothar Mattheus v. Doego Fruchtimport und Tiefkühlkost eG.

¹⁶ Příklad 244/80 Foglia v. Marielle Novello.

¹⁷ Viz. pozn. 7.

¹⁸ Written question № 608/78; Official Journal 1979, C 28, pp. 8-9.

¹⁹ Rozsudek ve věci 283/81 Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA v. Ministerstvo zdravotnictví; str. 3422 a násl.

²⁰ Stanovisko Generálního advokáta Capotorti ve věci 283/81 Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA v. Ministerstvo zdravotnictví; str. 3432 a násl.

doktrínu *acte éclairée*, ačkoliv ji takhle přímo nenazýval.²¹ Podle Generálního advokáta Capotortiho, smyslem třetího odstavce článku 267 SFEU je uvalení bezpodmínečné povinnosti soudům posledního stupně podávat předběžné otázky Soudnímu dvoru pokaždé, když vyklad a tudíž i aplikace unijního práva vyvolává potíže. Odstranění takové povinnosti nebo její relativizace smazává rozdíly mezi druhým a třetím odstavcem článku 267 SFEU a tudíž zbavuje třetí odstavec smyslu.

Po seznámení se všemi těmito názory Soudní dvůr vydal meritorní rozsudek. Už samotný začátek rozhodnutí naznačoval, že Soudní dvůr hodlal vytvořit něco nového v unijním právu. Dané rozhodnutí, stejně jako jiné úhelné kameny judikatury,²² obsahuje zvláštní část pod názvem „doktrína“ (poznámky vztahující se k rozhodnutí). Je to seznam literatury, na kterou se Soud obrátil při vynesení verdiktu.

Nejprve Soudní dvůr vyjádřil objektivní požadavek nutnosti výkladu unijního práva. Poznamenal, že:

„článek 177 Smlouvy o EHS nepředstavuje procesní prostředek, který mají k dispozici účastníci řízení ve sporu probíhajícím před vnitrostátním soudem, a nestačí tedy, že účastník tvrdí, že spor nastoluje otázku ohledně platnosti práva Společenství, aby dotyčný soud musel mít za to, že vyvstala otázka ve smyslu článku 177 Smlouvy o EHS. Naopak mu v tom případě přísluší, aby se na Soudní dvůr obrátil i bez návrhu.“²³

Poté Soudní dvůr proanalyzoval situace, kdy vnitrostátní soud posledního stupně je osvobozen od povinnosti položit předběžnou otázku. První takovou situací je, kdy *„tato otázka není relevantní, tedy v případech, kdy by odpověď na tuto otázku, ať už je jakákoliv, nemohla mít vliv na řešení sporu.“²⁴*

Druhá situace souvisí s případem *Da Costa*²⁵ a s doktrínou *acte éclairée*. V této části rozsudku Soudní dvůr rozšířil výklad odstavce 2 z rozhodnutí *Da Costa*, ve kterém je uvedeno, že vnitrostátní soud posledního stupně není povinen položit předběžnou

---

²¹ Striktní odlišení těchto dvou teorií v té době neexistovalo. Doktrína *acte éclairée* byla vnímána jako součást nebo jedna z forem projevu doktríny *acte clair*.

²² Případ 279/93 Finanzamt Köln-Altstadt v. Roland Schumacker.

²³ Případ 283/81 Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA v. Ministerstvo zdravotnictví; odstavec 9.

²⁴ Případ 283/81 Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA v. Ministerstvo zdravotnictví; odstavec 10.

²⁵ Spojené věci 28-30/62 *Da Costa en Schaake NV, Jacob Meijer NV, Hoechst-Holland NV v. Netherlands Inland Revenue Administration*.

otázku, jestliže již existuje rozhodnutí Soudního dvora ohledně materiálně identické otázky. V *CILFIT* byly přidány i případy, kdy existuje „judikatura Soudního dvora zabývající se daným právním problémem, bez ohledu na povahu řízení, ve kterých byla tato judikatura vydána, i při nesplnění podmínky naprosté shody sporných otázek.“²⁶

Na konci Soudní dvůr uvedl tak zvanou doktrínu *acte clair*. Vnitrostátní soud posledního stupně má možnost samostatně posoudit kompatibilitu národního práva s právem unijním, když „správné použití práva Společenství může být tak zřejmé, že neponechává prostor pro žádnou rozumnou pochybnost o způsobu vyřešení položené otázky.“²⁷ Vedle toho Soud stanovil kritéria, která soud musí splnit, rozhoduje-li na základě *acte clair*: 1) musí být přesvědčen, že věc je stejně zřejmá soudům jiných členských států a Soudnímu dvoru; 2) musí dávat pozor na charakteristické znaky unijního práva; 3) musí porovnávat různé jazykové verze unijních aktů; 4) musí myslet na to, že unijní právo používá specifické terminologie a právních institutů, které se nemusí shodovat s vnitrostátním pojetím; 5) musí každé ustanovení unijního práva posuzovat v jeho celkové souvislosti a vykládat s ohledem na všechna ustanovení tohoto práva, jeho cíle a stav vývoje k datu, kdy má být dotčené ustanovení práva uplatněno.

---

²⁶ Případ 283/81 Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA v. Ministerstvo zdravotnictví; odstavec 14.

²⁷ Případ 283/81 Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA v. Ministerstvo zdravotnictví; odstavec 16.

2.2 Judikatura Soudního dvora předcházející *CILFIT*.

Žádný rozsudek Soudu nesmí být posuzován odděleně od ostatní judikatury. Pro pochopení smyslu a charakteru kritérií *CILFIT* je třeba se obrátit i na jiná tematicky související rozhodnutí Soudního dvora. V této kapitole se zaměřím na dvě taková rozhodnutí. Prvním z nich je již zmíněný v předešlé kapitole *Da Costa*. Druhým je neméně známé a významné rozhodnutí *Van Gend*.²⁸

Jak bylo uvedeno výše, doktrína *acte éclairée* byla poprvé zformulována ve věci *Da Costa*. Smyslovým ohniskem daného případu byl ten fakt, že *Tariefcommissie* sídlící v Amsterdamu se dožadovala vyjádření Soudního dvora k naprosto stejné právní otázce v případech *Van Gend en Loos* a *Da Costa*. Oba tyto případy byly u Soudního dvora ve stejnou dobu. Soud se ovšem nejprve zabýval věcí *Van Gend*. Projednávání začalo druhého února 1963. O měsíc a půl později, 27. března 1963, následovala věc *Da Costa*. V obou případech právní problém spočíval ve výkladu článku 12 Smlouvy o EHS (nyní článek 30 SFEU).

Vzhledem k tomu, že otázky byly identické, Soudní dvůr měl možnost tyto dvě věci spojit za účelem stanovení společného výkladového pravidla.²⁹ Avšak ke spojení nedošlo. Nedošlo ani k pozdržení vynesení rozsudku ve věci *Van Gend* do doby, než by byl připraven rozsudek pro *Da Costa*. Soud rovněž neurychlil projednávání *Da Costa*, aby synchronizoval vynesení rozsudků ve dvou natolik podobných případech. Vznikla tedy tato časová prodleva mezi rozhodnutími náhodně nebo úmyslně? Soudní dvůr EU je nejvyšší soudní instancí v Unii. Skládá se z nejzkušenějších evropských právníků. Zcela jistě jim nemohlo uniknout, že se ve stejnou dobu projednávají dva skoro stejné případy. Dá se tedy předpokládat, že narušili princip efektivity a rychlosti soudního řízení a vydali dvě skoro stejná rozhodnutí záměrně. Předpoklad toho, že opožděné vynesení druhého rozsudku bylo úmyslné, podněcuje další zkoumání vztahu mezi případy *Van Gend* a *Da Costa*.

V průběhu projednávání věci *Da Costa* Komise naléhala, aby Soudní dvůr odmítl tento případ vzhledem k jeho naprosté shodě v právnických otázkách s případem *Van*

---

²⁸ Případ 26/62 *Van Gend En Loos v. Nederlandse administratie der belastingen*.

²⁹ Spojení několika věcí není jen možností. Soudní dvůr již mnohokrát využil tohoto oprávnění, když to uznal za vhodné.

Gend. Komise zřejmě považovala za zcela nadbytečné řešit dvakrát stejný právní problém. Nazveme tuto rozhodovací alternativu jako „Možnost 1“.

Nic méně Soudní dvůr měl i jiné alternativy, jak se rozhodnout. Nejjednodušší variantou bylo vytvořit pouhý opis rozsudku ve věci *Van Gend*, který by po drobných úpravách byl použitelný i ve věci *Da Costa*. Takové rozhodnutí by potom mohlo být předáno holandské *Tariefcommissie* bez dalších komentářů. Toto pojmenujeme jako „Možnost 2“.

Soudní dvůr ovšem odmítl „Možnost 2“, ačkoliv by její použití bylo bývalo v souladu se zněním článku 267/3 SFEU (tehdy 177/3 Smlouvy o EHS) a sice v souladu s „*bezpodmínečným požadavkem*“ předložit k posouzení relevantní otázku.³⁰ „Možnost 2“ odpovídá takovému „požadavku“ mnohem více než návrh Komise na zamítnutí věci. Byla rovněž vhodnější i než ta alternativa, kterou Soudní dvůr nakonec zvolil („Možnost 3“). Tak, působením Soudního dvora, se cesta vývoje evropského práva odchýlila od toho, co *prima facie* bylo zamýšleno Smlouvami.

Odůvodnění rozsudku ve věci *Da Costa* je velmi stručné. „Možnost 3“ byla zvolena jako samozřejmá a správná, a tudíž nevyžadující zvláštního odůvodnění. Ve skutečnosti, takový přístup pouze zlehčuje celkem složitou problematiku a vyvolává oprávněné diskuse.

---

³⁰ Citovaná slova jsou slovy samotného Soudního dvora. Ve francouzské verzi odůvodnění stojí: „*Article 177 dernier alinea, oblige, sans aucune restriction les juridictions nationales – comme la Tariefcommissie – dont les décisions ne sont pas susceptibles d’un recours juridictionnel de droit interne*“. Srovnej Rec. 1963, str. 59 a 75.

2.2.1 Analýza třech možností rozhodnutí Soudního dvora ve věci *Da Costa*.

Možnost 1

Návrh Komise Soudnímu dvoru spočíval v tom, že by věcně shodné předběžné otázky měly být důvodem pro odmítnutí věci.³¹ Byl by to ovšem troufalý a určitě inovativní krok Soudního dvora. Článek 267 SFEU výslovně nenaděluje Soud kompetencí vydat odmítavé rozhodnutí. Naopak, uvaluje vnitrostátním soudům poslední instance povinnost se obracet s předběžnými otázkami na výklad unijního práva na Soudní dvůr EU. Navíc se dovozuje, že odstavec třetí článku 267 SFEU přikazuje Soudu odpovědět na každou předběžnou otázku, která je správně položená a spadá do jeho kompetence. Samozřejmě v každém konkrétním případě jsou pravomoci Soudů ohraničeny zněním otázky a jejím záměrem. Jinými slovy, Soudní dvůr je oprávněn vynést rozhodnutí pouze ohledně těch záležitostí výkladu unijního práva, na něž se tázal vnitrostátní soud.³²

V odůvodnění rozsudku *Da Costa* nebylo výslovně řečeno, jak se Soudní dvůr vypořádal s návrhem Komise a proč se s ním neztotožnil. Z pozdějších rozhodnutí lze ovšem dovodit *rationale*, kterým se Soud pravděpodobně řídil i v případě *Da Costa*.³³ V těchto rozhodnutích Soudní dvůr vysvětlil vztah mezi ním samotným a vnitrostátními soudy. Podle něj tedy, uspořádání judičiální spolupráce, tak jak ho zajišťuje článek 267 SFEU, brání Soudu v jakémkoliv přezkoumávání nutnosti nebo vhodnosti podání předběžných otázek vnitrostátními soudy. Dle názoru Soudního dvora, tvůrci Smluv vytvořili mechanismus, který pomáhá rozdělit zátěž mezi vnitrostátní a ryze unijní soudy. Neměli však v úmyslu učinit ze Soudního dvora nejvyšší soud s kontrolní pravomocí.

Oprávnění odmítat nepodstatné a nepotřebné předběžné otázky by do tohoto schématu nezapadlo. Výjimka může být udělena snad jen předběžným otázkám zcela zjevně neopodstatněným.³⁴ Taková argumentace je celkem smysluplná a přesvědčivá.

---

³¹ European Court Reports 1963, str. 37-39.

³² Viz. poznámka 37

³³ Takových případů je hodně. Viz. RASMUSSEN, H.: *30 Ans de Droit Communautaire*, Chapitre VII „La Cour de Justice“; Perspectives Européennes; 1981; str. 179 a násl.

³⁴ Např. věc 13/68 *Société par actions Salgoil v. Ministero del commercio con l'estero della Repubblica italiana*.

Nic méně v judikatuře Soudního dvora se objevují jiné širší výjimky. Jako příklad můžeme uvést evropskou verzi požadavku *case or controversy*.³⁵ Podle soudního dvora, tento požadavek byl vždy obsažen v článku 267 SFEU.³⁶ Pokud tento požadavek není naplněn, následuje odmítnutí Soudního dvora se věcí zabývat z důvodu nedostatku pravomoci.³⁷

Soudní dvůr se striktně drží teorie o tom, že soudní moc jako celek a každý soudce zvlášť právo pouze nalézají a nevytváří ho. Proto v odůvodnění k výjimce *Foglia*,³⁸ ačkoliv byla „nalezená“ nebo odhalená v roce 1982, muselo být uvedeno, že „vždy byla obsažená“ v článku 267 SFEU už od jeho sepsání. To ukazuje, že v zásadě se Soudní dvůr drží ideologie, podle které si nemůže vytvořit pravomoc odmítat předběžné otázky, jak to navrhovala Komise. Na druhou stranu ale vidíme, že v případě potřeby se určitá právní cesta najde. Právě proto je velmi zajímavé, proč Soudní dvůr v roce 1963 nevěnoval žádnou pozornost „Možnosti 1“ a rovnou ji zamítl.

Je několik dobrých důvodů proti možnosti Soudu odmítat předběžné otázky bez projednání. Za prvé, Soudní dvůr si dával velký pozor, aby nevystupoval před vnitrostátními soudy jako velící, nejvyšší soud. Tradičně již samotná možnost vydat odmítavé rozhodnutí předpokládá existenci vyšších a nižších soudů. Odmítnutím předběžné otázky od holandské *Tariefcommissie* by Soud razantně poukázal na svou nadřazenost. Takový přístup Soudního dvora a neobvyklost institutu předběžné otázky pro vnitrostátní soudy³⁹ by narušily rozvíjející se model spolupráce, a národní soudy, především soudy poslední instance, by neměly žádnou ochotu aplikovat tento mechanismus evropského práva.

Za druhé, v roce 1963 existovala další důležitá překážka, která ztěžovala, ne-li úplně znemožňovala, přijetí návrhu Komise ohledně odmítnutí předběžné otázky. Tato

---

³⁵ Pojem použitý v článku III, odstavci 2 americké ústavy, který popisuje mechanismus uplatnění před federálním soudem skutečných protichůdných nároků jednotlivců tak, aby soud mohl plně uplatnit své pravomoci a ve věci rozhodnout. Musí se jednat o skutečný spor mezi stranami v době, kdy probíhá řízení u soudu. Předstíraný spor není opravdovým konfliktem právních zájmů, nemůže být podřazen pod pojem *case or controversy*, a tudíž soud nemá kompetence v takovém sporu rozhodovat.

³⁶ Porovnej s 244/80 *Foglia v. Marielle Novello*.

³⁷ Porovnej také s 93/78 *Lothar Mattheus v. Doego Fruchtimport und Tiefkühlkost eG*.

³⁸ RASMUSSEN, H.: *On Law and Policy in the European Court of Justice*, Brill; 1986; Chapter 15.

³⁹ Neobvyklý pro většinu členských států, s výjimkou Itálie a Spolkové Republiky Německo, kde existuje obdoba předběžných otázek podávaných ústavním soudům daných zemí.

překážka vychází z následujícího pravidla: vnitrostátní soud nemůže vydat konečný rozsudek ve věci týkající se unijního práva, dokud neobdrží vyjádření Soudního dvora k danému problému podle článku 267 SFEU. A to je důležité, protože kdyby Soudní dvůr odmítl se zabývat předběžnou otázkou, nemohlo by ve věci dojít k vydání finálního rozhodnutí. Bylo by to vysoce demotivující pro vnitrostátní soud, který projevil snahu po spolupráci, neobdržet žádnou odpověď od Soudního dvora. Vzniku takových nepříjemných situací bylo nepochybně nutno předejít.

Návrh Komise na odmítání nedůvodných a opakujících se předběžných otázek byl opodstatněný a logický, akorát potřeboval větší promyšlení a strukturování.⁴⁰ Plné fungování takového právního mechanismu vyžaduje znalost unijního práva vnitrostátními soudy a jejich schopnost takové právo interpretovat a aplikovat. Tato podmínka není zcela splněna ani dnes, tudíž si troufnu tvrdit, že v roce 1963 takový návrh byl předčasný.

Nakonec kdyby Soudní dvůr tenkrát odmítl se zabývat předběžnou otázkou, ohrozilo by to celkovou existenci daného procesního postupu. Neochota vnitrostátních soudů vůči použití tohoto procesního mechanismu by byla mnohem větší, kdyby musely pokaždé podstupovat riziko toho, že jejich předběžná otázka bude odmítnuta z důvodu neopodstatněnosti, nadbytečnosti nebo samozřejmosti otázky na výklad.

Zdá se, že Soudní dvůr měl své podstatné důvody pro nepřijetí návrhu Komise, leč se k tomu nevyjádřil v textu rozsudku.

---

⁴⁰ RASMUSSEN, H.: *30 Ans de Droit Communautaire*, Chapitre VII „La Cour de Justice“; Perspectives Européennes; 1981; str. 185 a násl.

A také RASMUSSEN, H.: *On Law and Policy in the European Court of Justice*, Brill; 1986; Chapter 15.

Možnosti 2 a 3

Soudní dvůr zamítl nejen „Možnost 1“. Zavrhnul také i „Možnost 2“, která, zdá se, byla nejbližší doslovnému znění článku 267/3 SFEU. Skutečně, působením Soudu se absolutní povinnost položit předběžnou otázku, kterou uvaluje článek 267/3 SFEU, stala podmíněnou. Proč byla zvolena taková politika?

Domnívám se, že v roce 1963 nebyly žádné sociální, ekonomické nebo politické okolnosti, které by donutily Soudní dvůr zvolit si bezpečnější cestu. V roce 1963 se Společenství stále skládalo pouze z původních šesti členských států. Politické vize zakotvené v Preambuli Smlouvy o EHS byly stále realizovány férovým a úplným sociálně politickým konsensem všech členů. Společenství se dařilo. Ekonomický progres a prosperita vzkvétaly ve většině odvětví. Autorita Komise jako nejvyššího výkonného orgánu nebyla zpochybňována. Právě v tomto období, kdy se Soudní dvůr zabýval případy *Van Gend a Da Costa*, Komise byla pod vedením silného a proslulého Předsedy Waltera Hallsteina. Stále daleko bylo období 1964-1965, kdy v Bruselu došlo k neshodám a kolizím ohledně osudu nadnárodnostního principu a principu většinového hlasování. Nemluvě o ještě hlubší krizi, která nastala v sedmdesátých letech, a kterou si do té doby neuměl nikdo ani představit.

Při pohledu na všechny tyto historické okolnosti a souvislosti je jasné, že hrozba zneužití zrušení bezpodmínečné povinnosti podle článku 267/3 SFEU se jevila pouze jako nerealistická teoretická spekulace. To vyústilo v to, že zavedení doktríny *da Costa* se zdálo být přinejmenším neškodným řešením. To vše bylo v roce 1963.

Stále ale existují některé pochybnosti ohledně správnosti tohoto rozhodnutí. Argumentace by byla následovná: tvůrci Smluv předpokládali, že některé vnitrostátní soudy se budou držet odstředivých tendencí a jednoduše upřednostňovat národní zájmy před zájmy Unie. Předvídali, že za takového stavu hrozí roztříštěnost a nejednotnost unijního práva a jako důsledek i právní nejistota. Zřejmě si byli vědomí toho, že stanovení určitých jasných podmínek, při jejichž splnění nemusí být předběžná otázka položena, by celou situaci usnadnilo. Ovšem žádné takové podmínky v článku 267 SFEU (a jeho předchůdci 177 Smlouvy o EHS) nenajdeme. Naopak byla založena určitá závislost národních soudů na výkladu unijního práva Soudním dvorem.

K výkladu a praktickému použití článku 267 SFEU je třeba přistupovat velmi delikátně a diplomaticky. Mohlo se zdát, že hlavním kritériem Soudu pro nepřijetí návrhu Komise na odmítnutí případu *Da Costa* byla právě nedelikátní razantnost podobného zásahu do Smluv. Ovšem faktické přepsání třetího odstavce daného ustanovení, ke kterému se Soud nakonec přiklonil, bylo neméně nešetrným a celkem troufalým tahem, dokonce i pro takový soud, jakým je Soudní dvůr. To naznačuje, že motivace Soudního dvora pro nepřijetí návrhu Komise mohla být úplně jiná.

Chceme-li pochopit motivaci Soudu, je třeba si položit správnou otázku, a sice: co očekávali soudci na oplátku za to, že zproští vnitrostátní soudy posledního stupně bezvýhradné povinnosti pokládat předběžné otázky? Proces pokládání předběžných otázek na výklad probíhal a podle znění třetího odstavce článku 267 SFEU by měl pořád probíhat automaticky, tak to bylo zakotveno do zakládajících Smluv. Soudci Soudního dvora svým rozhodnutím obětovali tento automatický systém a vytvořili tím právní nejistotu ohledně výkladu a aplikace unijního práva. Jaká tedy byla odměna za takovou oběť?

Rozsudkem ve věci *Da Costa* Soudní dvůr nepomohl k jasnosti ohledně předběžných otázek soudů poslední instance. Naopak, pozdější praxe ukázala, že tím vyvolal jen další otázky. Způsobil to zejména tím, že nestanovil žádný pochopitelný soubor podmínek, po jejichž splnění by se dalo určitou věc prohlásit za *acte éclairée*. Odměnou tedy bylo rozšíření moci Soudního dvora nebo, lépe řečeno, působnosti jeho vlastních předešlých rozsudků.

Pokud takový závěr je správný, potom Soudní dvůr využil předběžné otázky podané holandskou *Tariefcommissie* na výklad článků 12 (nyní 30 SFEU) a 16 (nyní zrušen) Smlouvy o EHS k prosazení principu autority svých rozhodnutí podle článku 177 Smlouvy o EHS (nyní 267 SFEU). Taková autorita neexistovala před *Da Costa*. V článku 267 SFEU byl zakotven automatický mechanismus podávání předběžných otázek soudy posledního stupně, z toho se též dovozovala závaznost rozhodnutí Soudního dvora, a sice že rozhodnutí Soudu ve věci jsou závazná pouze pro soud, který položil předběžnou

otázku a žádný jiný. Předpoklad toho, že Soudní dvůr přidal váhy svým rozhodnutím, není překvapující. Konec konců, jakýkoliv jiný soud by nejspíše učinil stejně.⁴¹

Z tohoto hlediska Soudní dvůr zřejmě uvítal příchod dvou jednoduchých a téměř identických případů. Pomohly mu cenou nízkých nákladů nastolit princip autority a závaznosti svých rozhodnutí. Zároveň ale nejspíše Soudem bylo méně vítáno to, že si nápadné shody případů *Van Gend* a *Da Costa* všimli odborná veřejnost a komentátoři a vyložili to ve prospěch doktríny *acte éclairée*, což v budoucnu vedlo k nutnosti doplnění doktríny a stanovení přísných podmínek v rozsudku *CILFIT*. To vše se odehrávalo ve výše popsaném sociálně politickém prostředí té doby. Souhrnně tedy je přípustné předpokládat, že Soudní dvůr, při rozhodování ve věci *Da Costa*, nepočítal s tím, že tento rozsudek bude využit na podporu doktríny *acte éclairée*. Účelem *Da Costa* nebyla jasnost, ale autorita.

Předpoklad „více autority než jasnosti“ pomáhá také pochopit jinak obskurní vztahy a souvislosti. Vysvětluje to, proč rozsudky ve věcech *Van Gend* a *Da Costa* byly vydány zvlášť od sebe, i když mohly být spojeny. Zapadá do toho i zamítnutí návrhu Komise na odmítnutí se zbývat předběžnou otázkou ve věci *Da Costa* (Možnost 1). Za tímto účelem nebyla nakonec využita ani možnost odeslat holandské *Tariefcommissie* pouhou kopii rozsudku *Van Gend* (Možnost 2), což by nejlépe odpovídalo znění článku 267 SFEU.

V rozsudku *Da Costa* Soudní dvůr poprvé rozvinul techniku rozhodování, která se později stala jeho charakteristickým znakem. Tato technika spočívá ve využití případu, který je sám o sobě bezproblémový, k vyřešení zásadních, rozsáhlých a důležitých problémů.⁴² Incident *Da Costa* je jasnou ilustrací využití takové rozhodovací techniky. Nic méně takový způsob rozhodování není neomezený. Postačí, když se předběžné otázky vnitrostátních soudů jednoduše nebudou dotýkat témat, ohledně kterých by Soudní

---

⁴¹ WAELBROECK, M.: *Le Role de la Cour de Justice dans la Mise en Oeuvre du Traité CEE*; Cah.dr.Eur.; 1982, str. 347-380.

⁴² Například případ 6/64 Flaminio Costa v. E.N.E.L.; případ 6/72 Europemballage Corporation a Continental Can Company Inc. v. Komise Evropských společenství; V tomto ohledu je také zajímavé Stanovisko 1/78 Natural Rubber.

dvůr rád judikoval. Ovšem celá tato situace stojí za zvážení, zda Soudní dvůr takovým jednáním nepřekračuje pravomoci, kterými jej naděluje článek 267 SFEU.⁴³

To, zda rozhodnutí ve věci *Da Costa* bylo moudré či nikoliv, by měl sám pro sebe ujasnit hlavně Soudní dvůr. Nutno ale podotknout, že i při zpětném pohledu na tuto situaci vidíme, že dané rozhodnutí má více kladů než záporů. Po zvážení sociálně ekonomického stavu v tehdejší Společenství těžko můžeme obviňovat Soud z toho, že zbavil vnitrostátní soudy posledního stupně mechanické povinnosti pokládat předběžné otázky. Je ovšem potřeba zdůraznit, že případ *Da Costa* nemůže být vnímán pouze jako judikát, který zavedl do unijního práva obdobu volně strukturované francouzské koncepce *acte clair*. Je však jasné, že veškerým zmatkům a dohadům ohledně „skutečného“ významu a přínosu judikátu *Da Costa* se dalo v klidu předejít, kdyby Soudní dvůr nebyl tak stručný ve svém odůvodnění.

2.3 Vymezení pojmu soud

V těchto úvodních kapitolách a na hodně místech dále ve své práci používám pojmy „soud členského státu“, „vnitrostátní soud“ nebo „národní soud“. Na první pohled tyto synonymické výrazy jsou celkem srozumitelné, ovšem v kontextu evropského práva, a zvláště článku 267 SFEU, mohou nabývat jiného významu než v národní právní úpravě. To může vést k potížím a nedorozuměním při analýze unijních aktů a judikatury Soudního dvora a navazujících na ně odborných studií a publikací. Z tohoto důvodu věnuji tomuto tématu krátkou pasáž.

Pojem soudu členského státu není definován v primárním unijním právu. Byl proto zformulován postupně judikaturou Soudního dvora.

Pro to, aby určitý orgán mohl být označen za soud, musí být: 1) nezávislý, zejména nepodléhající vlivu jiného orgánu moci výkonné;⁴⁴ 2) permanentní; 3) založený zákonem;

---

⁴³ Ve svém rozsudku ze dne 15. července 1981 Tribunal Lille napomínal Soudní dvůr za odpovídání na nepoložené otázky. Případ je podrobněji rozebrán Constantinescem v *Assuntos Europeus* 1982, str. 82-83.

⁴⁴ Splňují to například i orgány na ochranu hospodářské soutěže. Viz případ C-53/03 *Syfait* a další v. *GlaxoSmithKline*.

4) zřízený za účelem závazného rozhodování sporů na základě práva v rámci sporného řízení a 5) jehož příslušnost se neurčuje vůlí stran (obligatorní jurisdikce). Tyto podmínky vzešly z případu *Vaassen-Göbbles*, v němž Soudní dvůr judikoval, že nizozemský rozhodčí soud, který měl výlučnou pravomoc ve věcech týkajících se sociálního zabezpečení, mohl položit Soudnímu dvoru předběžnou otázku.⁴⁵

Soud členského státu je pojem funkční, znamená to, že je vždy potřeba zkoumat, zda jiný orgán než klasický soud je soudem podle čl. 267 SFEU, ale zároveň zda všechny funkce vykonávané soudem splňují výše uvedené podmínky.⁴⁶

Pojem soudu není definován pouze pozitivně, nýbrž i negativně. Tak rozhodčí soud nemající obligatorní příslušnost, tj. jednající na základě rozhodčí smlouvy, je z pojmu obecného soudu členského státu vyloučen.⁴⁷ Naopak soud, který přezkoumává arbitrážní nález v důsledku rozhodčí smlouvy, je soudem ve smyslu článku 267 SFEU a může, resp. musí pokládat předběžné otázky.⁴⁸

Soudem oprávněným k položení předběžné otázky může být dokonce orgán stavovské komory, pokud vydává konečná pravomocná rozhodnutí,⁴⁹ která zároveň nejsou čistě interními rozhodnutími majícími charakter doporučení, která mohou být následně přezkoumány v rámci správního soudnictví.⁵⁰

Stále nevyřešenou zůstává otázka aktivní legitimace podle článku 267 SFEU národních ústavních soudů. Soudní dvůr totiž doposud na dané téma nejudikoval a samotné ústavní soudy nemají jednotný postoj, vzhledem k tomu, že každý z nich se omezuje na posouzení slučitelnosti s vlastní ústavou. Ústavní soud ČR ve známém nálezu *Cukerné kvóty*⁵¹ nepovažoval za nutné se vyjádřit k tomu, zda sám sebe považuje za soud povinný či nepovinný podávat předběžné otázky. Současně se při tom odvolal na doktrínu

---

⁴⁵ Případ 61/65 G. *Vaassen-Göbbels v. Bestuur van Beambtenfonds voor het Mijnbedrijf*.

⁴⁶ Viz případ C-86/00 *HSB-Wohnbau* a případ C-178/99 *Doris Salzmann*, v nichž Soudní dvůr odmítl zodpovědět předběžnou otázku položenou mu německým, a v druhém případě rakouským, obvodním soudem na základě toho, že nerozhodovaly ve sporném řízení, ale vykonávaly činnost převážně správního charakteru. V prvním uvedeném případě se jednalo o vklad do obchodního rejstříku, v druhém – do katastru nemovitostí.

⁴⁷ Případ C-102/81 *Nordsee v. Reederei Mond*.

⁴⁸ Případ C-393/92 *Commune d'Almelo a další v. NV Energiebedrijf Ijsselmij*.

⁴⁹ Případ C-246/80 - *Broekmeulen v. Huisarts Registratie Commissie*.

⁵⁰ Případ C-138/80 *Jules Borker*.

⁵¹ Nález Pl. ÚS 50/04 ze dne 08.03.2006.

acte clair, čímž nepřímo poskytl odpověď. Totiž odvolávat se na doktrínu *acte clair* má smysl pouze pro soud povinný, jelikož tato doktrína je výjimkou z uvedené povinnosti. Nemá-li soud tuto povinnost, je nadbytečné a matoucí se doktrínou *acte clair* ohánět.

Od termínu „soud členského státu“ je potřeba odlišovat termín „soud posledního stupně“ nebo „soud poslední instance“. Určení soudu posledního stupně je důležité především z procesního hlediska. Tak soud poslední instance má povinnost předběžnou otázku položit vždy, když není daná některá z výjimek *CILFIT*. Ostatní soudy mají mnohem větší prostor pro uvážení při rozhodování o ne/položení předběžné otázky.

Vyvinuly se dva způsoby určení soudu posledního stupně. Prvním je abstraktní neboli institucionální určení.⁵² Podle této teorie soudy posledního stupně jsou vnitrostátní soudy stojící na vrcholu justiční hierarchie, jinak řečeno soudy nejvyšší, a to včetně ústavního soudu.⁵³

Abstraktní teorie nebyla akceptována ani Soudním dvorem, ani v pracích doktrinárních. Jejím protikladem je teorie konkrétní, funkční. Podle ní, nemůže být předem určeno, který soud je soudem posledního stupně. Musí se to posuzovat zvlášť v každém konkrétním případě. Určení se děje splněním jediné podmínky, kterou Soudní dvůr definoval ve věci *Costa*.⁵⁴ V tomto případě Soud posuzoval předběžnou otázku milánského smírčího soudu, který byl v dané věci soudem první a zároveň poslední instance. Při výkladu článku 267 SFEU Soudní dvůr konstatoval, že „...*dle tohoto článku jsou národní soudy, proti jejichž rozhodnutí, jako v tomto případě, není opravných prostředků, povinny předložit danou otázku Soudu k rozhodnutí.*“⁵⁵

V souladu s tímto přístupem má každý vnitrostátní soudce, proti jehož rozhodnutí není v daném případě přípustný opravný prostředek, povinnost iniciovat řízení o

---

⁵² SCHERMERS, G.; WAELBROECK, F.: *Judicial Protection in the European Union*; Kluwer Law International; 2001, str. 267. A také JACOBS, F.: *Which courts and tribunals are bound to refer to the European Court*; E.L.Rev. 119; 1977.

⁵³ Srovnej případ C-143/99 *Adria-Wien Pipeline GmbH a Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke GmbH v. Finanzlandesdirektion für Kärnten*; Případ C-465/00 *Rechnungshof v. Österreichischer Rundfunk a dalším*.

⁵⁴ Případ 6/64 *Flaminio Costa v. E.N.E.L.*

⁵⁵ Případ 6/64 *Flaminio Costa v. E.N.E.L.*; str. 592.

předběžné otázce, bez ohledu na to, jestli je formálně členem nejnižší nebo nejvyšší soudní instance v zemi.

Soudem posledního stupně tak může být, dle okolností daného případu, specializovaný daňový soud (např. holandská *Tariefcommissie voor Belastingen*⁵⁶), italský smírčí soudce (*guidice conciliatore*⁵⁷), který rozhoduje danou otázkou v první a zároveň poslední instanci, a za určitých okolností i „mezinárodní“ soud, který řeší určitou otázku sám jako otázku předběžnou (např. Soudní dvůr Beneluxu).⁵⁸

Klíčovým faktorem při určení soudu posledního stupně je existence opravného prostředku vůči rozhodnutí tohoto soudu. Myslí se tím prostředek běžný – řádný opravný prostředek stejně dostupný oběma stranám sporu, tj. možnost napadat rozhodnutí obvyklou soudní cestou. Logický se dovozuje, že evropskoprávní pojem opravného prostředku nezahrnuje prostředky mimořádné (dovolání, milost prezidenta republiky, ústavní stížnost, obnova řízení...)

V tomto kontextu je potřeba se podívat na případ Soudního dvora *Lyckeskog*,⁵⁹ v němž předběžnou otázku položil švédský Odvolací soud pro Západní Švédsko (*Hovrätten för Västra Sverige*). Ve Švédsku se v určitých případech přípustnost opravného prostředku k Nejvyššímu soudu odvíjí od rozhodnutí tohoto soudu o přípustnosti daného podání.⁶⁰ V daném případě se Odvolací soud dotazoval, zda při nutnosti svolení Nejvyšším soudem (*Högsta domstolen*) odvolat se k této instanci se Odvolací soud stává soudem posledního stupně. Odpověď Soudního dvora byla následující:

„Rozhodnutí národního odvolacího soudu, která mohou být napadána stranami sporu před soudem nejvyšším, nejsou rozhodnutím soudu členského státu, proti jehož

---

⁵⁶ Spojené věci 28-30/62 *Da Costa en Schaake NV, Jacob Meijer NV, Hoechst-Holland NV v. Netherlands Inland Revenue Administration*; str. 38.

⁵⁷ Případ 6/64 *Flaminio Costa v. E.N.E.L.*

⁵⁸ Případ C-337/95 *Parfums Christian Dior v. Evora*. Soudní dvůr Beneluxu, zřízený Bruselskou smlouvou mezi Nizozemskem, Belgií a Lucemburskem v roce 1965, je zvláštní soudní instancí, která je pověřena výkladem práva, vzniklého integračním procesem v rámci zemí Beneluxu a společného těmto třem státům. Soudní dvůr Beneluxu není tedy klasickým mezinárodním soudem. Svým charakterem se blíží spíše Soudnímu dvoru.

⁵⁹ Případ C-99/00 *Trestní řízení proti Kennymu Rolandu Lyckeskogovi*.

⁶⁰ Případ C-99/00 *Trestní řízení proti Kennymu Rolandu Lyckeskogovi*; bod 6.

*rozhodnutí není vnitrostátních opravných prostředků ve smyslu článku 234 Smlouvy. Skutečnost, že meritorní přezkum odvolacího případu je podmíněn předchozí deklarací přípustnosti daného odvolání nejvyšším soudem, nemá za následek zbavení procesních stran opravného prostředku.*⁶¹

Soudní dvůr tímto rozhodnutím částečně vyřešil otázku určení soudu posledního stupně tím, že faktický přenesl odpovědnost za rozhodnutí na nejvyšší soudy členských států. Znamená to, že odvolací soudy nejsou soudy poslední instance, dokud existuje možnost nějaké formy dalšího procesního postupu k soudu nejvyššímu. Nejvyšší soud je pak povinen předběžnou otázku položit, ať už ve fázi předběžného projednání přípustnosti opravného prostředku nebo po tom, co věc připustil a projednává ji meritorně.⁶²

Podání švédského soudu obsahovalo i druhou předběžnou otázku. Týkala se přehodnocení výjimek z povinnosti zahájit řízení o předběžné otázce a zněla následovně:

„Může soud členského státu podle článku 267 SFEU odmítnout položení předběžné otázky i v případech, kdy považuje za zřejmé, jak má být sporná otázka unijního práva posouzena, a to i tehdy, když se nejedná o acte clair nebo acte éclairé?“

Ovšem přesto, že předkládající soud se zcela zřejmě dotazoval na přehodnocení kritérií *CILFIT*, Soudní dvůr, ve světle odpovědi na první otázku, nepovažoval za nutné na druhou otázku odpovědět.⁶³ Taková odpověď by byla bývala z hlediska hlavního tématu dané práce velmi zajímavá a žádoucí. Na druhou stranu by ale mohla odstranit veškeré problematické aspekty kritérií *CILFIT* a současná práce by vůbec nevznikla.⁶⁴

---

⁶¹ Případ C-99/00 Trestní řízení proti Kennymu Rolandu Lyckeskogovi; bod 16.

⁶² Viz TRIDIMAS, T.: *Knocking on Heaven's Door: Fragmentation, Efficiency and Defiance in the Preliminary Reference Procedure*; Common Market Law Review 9; 2003; str. 41. Ale porovnej s HARTLEY, T.C.: *The Foundations of European Community Law*; Oxford University Press; 1998; str. 274 a násl.

⁶³ Případ C-99/00 Trestní řízení proti Kennymu Rolandu Lyckeskogovi; body 20 a 21.

⁶⁴ K otázce reformy kritérií *CILFIT* viz kapitola 5 diplomové práce.

3. Dnešní podoba kritérií *CILFIT*

Rozsudek Soudního dvora ve věci *Da Costa* nevyjasnil zcela aplikaci doktríny *acte éclairée/acte clair* v unijním právu. Proto bylo jen otázkou času, kdy se objeví nový případ týkající se tohoto tématu a Soudní dvůr bude nucen stanovit jasnější kritéria a tím zdokonalit institut předběžných otázek. Takovým případem se stal *CILFIT*. V této kapitole se zaměřím na analýzu kritérií určených Soudem v daném rozhodnutí a pokusím se nalézt jejich problématické aspekty.

3.1 Doktrína *acte éclairée*

Svou finální podobu doktrína *acte éclairée* získala právě díky *CILFIT* a sestává ze dvou souvislých částí – *Da Costa acte éclairée* (věci jsou materiálně identické) a *CILFIT acte éclairée* (soud se už vypořádal s podobnou, i když ne identickou otázkou). Existuje-li předešlá judikatura Soudního dvora, vnitrostátní soud má právo rozhodnout o výkladu unijního aktu samostatně. Často se uvádí, že tímto Soudní dvůr zavedl specifický systém unijního precedentu. Tento systém je podpořen dalšími dvěma elementy: za první, rozsudky působí *erga omnes*, a za druhé, nedodržení judikatury se hodnotí stejně jako porušení unijního práva. Je pravda, že Soudní dvůr nikdy přímo neřekl, že ostatní soudy jsou povinny aplikovat jím stanovené pravidlo v rozhodnutí o předběžné otázce, jak tomu je v případě rozhodnutí o platnosti aktů institucí Unie, o nichž bylo výslovně řečeno, že přestože je rozhodnutí „přímo adresováno vnitrostátnímu soudu, který předložil věc Soudnímu dvoru, neměly by ostatní soudy aplikovat při vynesení svých rozhodnutí daný unijní akt, o němž bylo rozhodnuto, že je neplatný.“⁶⁵ Ale právě ten fakt, že Soudní dvůr neuvaluje povinnost i na ostatní soudy, dává rozhodnutím efekt *erga omnes*. Druhý podpůrný element můžeme najít v judikatuře Soudu, v tvrzení, že „porušení

---

⁶⁵ Případ 66/80 *International Chemical Corporation v. Amministrazione delle finanze dello Stato*; odstavce 13-14.

komunitárního práva se považuje za dostatečně závažné, bylo-li posuzované rozhodnutí vydáno za zjevného nerespektování judikatury Soudů.“⁶⁶

Chce-li vnitrostátní soud využít své pravomoci a rozhodnout ohledně výkladu unijního práva samostatně na základě *acte éclairée*, může narazit na tři překážky. První je obecný problém s určením toho, co vlastně představuje unijní precedent. V *Da Costa* Soudní dvůr naznačuje, že pro založení precedentu je dostačující jedno rozhodnutí, zatímco v *CILFIT* je použit pojem „předešlá judikatura“. Existuje pouze několik případů, ve kterých Soudní dvůr přímo vysvětluje, co se považuje za ustálenou judikaturu. Jako příklad uvedu věc *Meilicke*, kde Soud jasně stanoví, že „*principy přijaté v Verkooijen...byly potvrzeny rozsudky C-315/02 Lenz ECR I-7063 a ve věci Manninen...*“⁶⁷

Druhým problémem unijního precedentu je to, že soudní dvůr není vázán svými vlastními rozhodnutími a nedodrжуje důsledně zásadu *stare decisis*, která je základním kamenem v systému *common law*, který ovšem i sám se postupně stává pružnějším.⁶⁸ V rozhodnutích soudního dvora se projevuje dynamika a evoluce Unie a unijního práva. Jsou hodně ovlivněny politickou a ekonomickou situací, jejíž změna může vyvolat i nutnost změny rozhodnutí.⁶⁹ Tím pádem, i když Soudní dvůr zavádí určitou míru právní nejistoty, ponechává si však možnost vylepšení své judikatury v budoucnu, a proto je judikatura Soudního dvora občas protichůdná. Celkový stav se zhoršuje také tím, že Soudní dvůr velmi zřídka výslovně uvádí, že ruší své předchozí rozhodnutí. Dobrým příkladem na podporu tohoto tvrzení je případ *Komise v. Dánsko*,⁷⁰ kde Soudní dvůr *sotto*

---

⁶⁶ Případ 224/01 Gerhard Köbler v. Republika Rakousko.

⁶⁷ Případ 292/04 Wienand Meilicke, Heidi Crista Weyde a Marina Stöffler v. Finanzamt Bonn-Innerstadt; odstavec 40.

⁶⁸ ZWEIGERT, C. a KÖTZ, H.: *An Introduction to Comparative Law*, 3. vydání; Oxford; 1998; str. 259.

⁶⁹ KOFLER, G. W.: *The Acte Clair in EC Direct Tax Law*; IBFD; 2008; str. 178.

⁷⁰ Případ 150/04 Komise v. Dánsko. V rozsudku Soudní dvůr na návrh Komise uznal, že Dánské království tím, že přijalo a ponechalo v platnosti systém životního a důchodového pojištění, který stanoví, že právo odečíst příspěvky od daňového základu a právo tyto příspěvky do tohoto základu nezahrnout jsou přiznána pouze u příspěvků placených na základě smluv sjednaných s důchodovými institucemi usazenými v Dánsku, zatímco u příspěvků placených na základě smluv sjednaných s důchodovými institucemi usazenými v jiných členských státech není přiznáno žádné daňové zvýhodnění takové povahy, porušilo povinnosti, které pro něj vyplývají z článků 39 ES, 43 ES a 49 ES (nyní 45, 49 a 56 SFEU).

voce jednoduše přestal používat⁷¹ princip soudržnosti v materiálně stejné otázce jako v případě *Bachmann*.⁷² Vzácný příklad opačného přístupu můžeme nalézt ve věci *HAG GF*, kde Soudní dvůr ve snaze podpořit právní jistotu uvedl, že „Soud věří, že je nezbytné přehodnotit výklad podaný v rozhodnutí ve světle vyvíjející se judikatury vzhledem k vztahu mezi průmyslovým a obchodním vlastnictvím, a vzhledem k obecným pravidlům vyplývajícím ze Smluv...“.⁷³

A nakonec třetí překážkou je to, že i když se z judikatury Soudního dvora podaří vyzkoumat určitý precedent, není tak jednoduché jej aplikovat na vnitrostátní úrovni. Nejedná se jen o to, že rozhodnutí může být následně Soudem změněno. Praxe Soudního dvora ukazuje, že dva případy, které se nepatrně liší ve faktických okolnostech a při tom se v zásadě zabývají stejnou materiální otázkou, mohou vyústit ve dvě naprosto odlišná rozhodnutí. Jako příklad lze uvést případ *Edis*,⁷⁴ ve kterém jedna z otázek položených vnitrostátním soudem zněla následovně:

*„zda komunitární právo zakazuje členskému státu bránit se proti žalobám na náhradu škod vzniklých v důsledku porušení směrnice, které nastalo proto, že stát spoléhal na časové lhůty stanovené vnitrostátním právem [...] i když v té době posuzovaná směrnice ještě nebyla řádně transponována do vnitrostátního právního řádu.“*⁷⁵

V řízení před národním soudem se společnost *Edis* odvolala na rozsudek Soudního dvora ve věci *Emmott*.⁷⁶ V tomto případě týkajícím se oblasti sociálního zabezpečení, Soud rozhodl, že jelikož směrnice nebyla včas implementována do vnitrostátního právního řádu, brání to členskému státu v použití časových lhůt stanovených národním právem do doby, kdy bude směrnice řádně implementována.⁷⁷ Ve věci *Edis*, v níž se jednalo o stejnou otázku, Soudní dvůr dospěl k úplně jinému závěru, a sice že:

---

⁷¹ SYUDOCKY, R.: *How Does the European Court of Justice Treat Precedents in Its Case Law? Cartesio and Damseaux from a Different Perspective: Part I*; 37 Intertax 347; Kluwer L. Intl. BV; 2009.

⁷² Případ 204/90 Hans-Martin Bachmann v. Belgický stát.

⁷³ Případ 10/89 SA CNL-SUCAL NV v. HAG GF AG; odstavec 10.

⁷⁴ Případ 231/96 Edilizia Industriale Sederurgica v. Ministero delle Finanze.

⁷⁵ Případ 231/96 Edilizia Industriale Sederurgica v. Ministero delle Finanze; odstavec 40.

⁷⁶ Případ 208/90 Theresa Emmott v. Minister for Social Welfare and Attorney General.

⁷⁷ TERRA, J. M. B. a WATTEL, J. P.: *European Tax Law*; 5. vydání; Kluwer L.; 2008; str. 63

„řešení použité ve věci Emmott bylo odůvodněno určitými okolnostmi případu, za nichž by vypršení časové lhůty znemožnilo žalobci účinně využít v hlavním řízení svého práva na rovné zacházení plynoucí z komunitárního práva... s ohledem na dokumenty, které byly předloženy Soudu, a argumenty představené během slyšení nejeví se, že by jednání italských úřadu, v souvislosti s existencí posuzovaných časových lhůt, mělo stejný efekt, jako v případě Emmott: zbavovalo by žalující společnost jakékoliv příležitosti prosadit svá práva před vnitrostátními soudy.“⁷⁸

Z odůvodnění Soudního dvora plyne, že jiný výsledek je založen na „určitých okolnostech případu“. Paní Emmott, irská občanka, v procesu dovolávání se svých práv v oblasti sociálního zabezpečení požadovala určité peněžité plnění, které jí mělo náležet na základě směrnice, která nebyla včas implementována do irského právního řádu. Žalobu nepodala, jelikož irské úřady ji přesvědčily, že proces implementace právě probíhá. Po implementaci se paní Emmott dožadovala dodatečného plnění sociálního zabezpečení a to od doby, kdy směrnice měla být původně implementována. Nic méně, její žádost byla zamítnuta kvůli vypršení časové lhůty. Tudíž pouze jednání italských úřadu (věc *Edis*) a úřadů irských (věc *Emmott*) bylo jediným rozdílem v těchto dvou případech. Aktivní jednání irských orgánů, které vedlo k promeškání lhůty pro podání žaloby, bylo dostačujícím, aby Soudní dvůr vynesl úplně opačné rozhodnutí ve dvou prakticky identických případech. Dá se říci, že tento případ může být umístěn mezi *acte éclairé* podle *Da Costa* a *acte éclairé* podle *CILFIT*. Otázka byla materiálně identická (časové lhůty v případě neimplementace směrnic), ale řešená v různých správních řízeních (sociální zabezpečení a daňové řízení). To, co přivedlo k úplně jinému rozhodnutí, byla pouze jedna skutečnost (jednání státních orgánů) z celého skutkového stavu případů. To ukazuje, jak tenka je hrana, po níž se pohybuje vnitrostátní soud, když rozhoduje, zda věc je či není *acte éclairé*.

---

⁷⁸ Případ 231/96 *Edilizia Industriale Sederurgica v. Ministero delle Finanze*; odstavce 46 a 48.

3.2 Doktrína *acte clair*

Acte clair je francouzská právní doktrína a spočívá v tom, že když je nějaké ustanovení práva jasné, nemusí být vykládáno a může být ihned použito – *in claris non fit interpretatio*, nebo *clara non sunt interpretanda*. Soudci musí být velmi opatrní při použití daného latinského rčení, jak upozorňoval Napoleon: „*Soudce by měl být pouze ústy práva*“.⁷⁹ V kontextu unijního práva to znamená, že pokud na vnitrostátní úrovni v průběhu hlavního řízení nelze o výkladu unijních ustanovení rozumně pochybovat, soud posledního stupně nemusí pokládat předběžnou otázku Soudnímu dvoru. Jinými slovy, i když neexistuje žádná judikatura Soudního dvora k posuzované otázce, vnitrostátní soud posledního stupně může sám rozhodnout ve věci, je-li „*správné použití práva tak zřejmé, že neponechává prostor pro žádnou rozumnou pochybnost o způsobu vyřešení položené otázky*“. Problém s transplantací francouzské doktríny do unijního práva se skrývá v tom, že doktrína je sporná již samá o sobě, což velmi trefně poznamenali dva Generální advokáti. Ve svém stanovisku k případu *CILFIT* Generální advokát Capotorti uvedl, že zjišťování, zda je ustanovení jasné nebo obskurní, už je samo o sobě výkladem daného ustanovení.⁸⁰ Na základě podobné logiky Generální advokátka Stix-Hackl došla k závěru, že latinské rčení o *acte clair* je založeno na *petitio principii*.⁸¹

3.2.1 Rozsah doktríny *acte clair*

Článek 267 SFEU rozlišuje mezi rozhodnutími soudů, proti nimž lze podat opravné prostředky, a rozhodnutími, proti kterým to nejde. Pokud jde o rozhodnutí s možností podání opravných prostředků, uděluje druhý odstavec tohoto článku národním soudům a tribunálům možnost – nikoliv povinnost – podat předběžnou otázku ohledně výkladu nebo platnosti unijního práva. Takový soud má povinnost podat předběžnou otázku pouze v tom případě, když pochybuje o platnosti určitého unijního aktu.

---

⁷⁹ ZALASIŃSKI, A.: *The Acte Clair in EC Direct Tax Law*; IBFD; 2008; str. 322.

⁸⁰ Stanovisko Generálního advokáta Capotorti ve věci 283/81 Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA v. Ministerstvo zdravotnictví; odstavec 4.

⁸¹ Stanovisko Generální advokátky Stix-Hackl ve věci 495/03 Intermodal Transports BV v. Staatssecretaris van Financiën; odstavec 87.

V takovém případě povinnost nemůže být nikterak zmírněna nebo odstraněna principem *acte clair*. Národní soud nemůže prohlásit unijní právní akt za neplatný, ani když podobné ustanovení v jiném srovnatelném právním aktu již bylo prohlášeno za neplatné Soudním dvorem, a tudíž by přicházel v úvahu argument, že se dá uplatnit *acte clair* ve smyslu rozsudku *CILFIT*.⁸² Stejně platí i v situaci, kdy se národní soud hodlá odklonit od interpretace unijního aktu podané Soudním dvorem.

Jednoduše řečeno, na soudy, které nejsou soudy poslední instance, se doktrína *acte clair* neuplatní. Ovšem se často stává, že se dané národní soudy přece jen odvolávají na *acte clair*, když uvažují o ne/podání předběžné otázky.⁸³ Z pohledu unijního práva nic nebrání soudům v použití doktríny *acte clair* mimo jeho stanovený rozsah. Nicméně taková praxe může zavést soudy do pasti, jelikož není nutné, aby nižší soudy byly podrobeny stejně striktním podmínkám jako soudy poslední instance. Transpozice přísných kritérií na nižší soudy je nežádoucí a ve svém důsledku nejspíš způsobí zaplavení Soudního dvora předběžnými otázkami, a naruší propracovaný systém článku 267 SFEU, který rozlišuje mezi rozhodnutími soudů, proti nimž lze podat opravné prostředky, a rozhodnutími, proti kterým to nejde. To znamená, že soudy, které nejsou soudy poslední instance, mohou vykládat rozhodnutí po svém. Takové dvojité standardy hrozí smazáním hranic „opravdové“ doktríny *acte clair*, která se uplatňuje vůči soudům poslední instance.⁸⁴ Jako příklad lze uvést rozsudek britského Odvolacího soudu (*Court of Appeal*) ve věci *Customs and Excise v. First Choice Holidays Plc*. V něm soudce Rix se odvolal na judikát *CILFIT* a stanovil, že „věci, o něž strany vedou spor, nejsou *acte clair*... Tudíž soud má pravomoc rozhodnout, zdá podat nebo nepodat předběžnou otázku“. Nicméně

---

⁸² Případ 314/85 Foto-Frost v. Hauptzollamt Lübeck-Ost; Případ C-344/04 IATA v. Department of Transport; Případ C-119/05 Ministero dell'Industria, del Commercio e dell'Artigianato v. Lucchini SpA; Případ C-461/03 Gaston Schul Douane-expediteur BV v. Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

⁸³ Viz např. rozsudek England and Wales High Court (Chancery Division) ve věci SAS Institute Inc v World Programming Ltd, ze dne 23. července 2010 nebo rozsudek UK Competition Appeals Tribunal ve věci The Number (UK) Ltd and anor v Office Of Communications, ze dne 24. listopadu 2008.

⁸⁴ V rozsudku ze dne 26. června 1998, ve věci Customs & Excise v Anchor Foods Ltd, soudce Dyson z High Court of England and Wales poznamenal, že: „v rozsudku *CILFIT* není nijak naznačeno, že by se doktrína „*acte clair*“ mohla uplatňovat jinak, než na předběžné otázky soudů posledního stupně podle článku 267/3 SFEU. Anglické a skotské soudy občas používaly pojem „*acte clair*“ pro vyjádření stupně jistoty, kterou pociťovaly ohledně řešení případu. Souhlasím s tím, že je nežádoucí, aby soudy nespádající pod článek 267/3 SFEU používaly tento pojem.“

podle doktríny *acte clair*, kterou formuloval Soudní dvůr na základě článku 267 SFEU, národní soud poslední instance takovou pravomoc nemá.⁸⁵

Oproti tomu vyvstane-li otázka unijního práva „*při jednání před soudem členského státu, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, je tento soud povinen obrátit se na Soudní dvůr Evropské unie*“ (odstavec 3 článku 267). Článek 267/3 SFEU uvaluje na soudy poslední instance všech členských států bezpodmínečnou povinnost obrátit se na Soudní dvůr s předběžnou otázkou nehledě na nezbytnost zodpovězení otázky pro vydání rozhodnutí, nehledě na předešlou judikaturu Soudního dvora, a nehledě na to, zda soud o výkladu ne/má pochyby. Taková všeobjímající povinnost ale není zjevně vhodná. Zaprvé, není to v zájmu stran hlavního řízení a v širším kontextu to není v zájmu správné a jednotné aplikace unijního práva napříč Unii. Zadruhé, to povede k rapidnímu zvýšení podaných předběžných otázek a Soudní dvůr jednoduše zkolabuje pod takovým nátlakem. Proto není divu, že samotným soudem bylo judikováno, že povinnost se na něj obrátit není tak absolutní. Argumentuje se základním smyslem článku 267 SFEU, čímž je zabezpečit jednotnou a správnou aplikaci unijního práva všemi vnitrostátními soudy.

Soud poslední instance nemá povinnost podat předběžnou otázku na výklad unijního práva, pokud odpověď na danou otázku není relevantní pro konečné rozhodnutí v hlavním řízení. Dále se soud posledního stupně může zbavit povinnosti, pokud, na základě vnitrostátního práva, to vede k tomu, že se jinak příslušná unijní právní ustanovení stanou obsoletními pro řešení sporu.⁸⁶ Tato situace může nastat, pokud vnitrostátní procesní pravidla znemožní posouzení věci podle unijního práva, například když žaloba podle právních předpisů EU je podána po uplynutí promlčecí lhůty stanovené ve vnitrostátním právu. Stejně tak se článek 267 Smlouvy o fungování EU nepoužije, pokud jedna nebo více stran sporu v původním řízení podává případ tak, že vnitrostátní soud nebude povinen rozhodnout o otázce unijního práva, což by jinak byl nucen udělat a tím pádem by byl nucen podat předběžnou otázku. Věc jednoduše nebude podléhat účinku článku 267 SFEU, pokud, bez porušení unijního práva, se soud rozhodne vyřešit

---

⁸⁵ Rozsudek UK Court of Appeal ve věci *Customs & Excise v First Choice Holidays Plc.*

⁸⁶ VAUGHAN, D.: *The Advocate's View*; Article 177 references to the European Court 55, 61; 1994.

případ pouze na základě práva vnitrostátního, čímž také znemožní podání žaloby na základě práva unijního.

Kromě výše uvedených výjimek z povinnosti podat předběžnou otázku, které se aplikují k článku 267 SFEU jako celku, k odstavci třetímu se vztahují další tři výjimky plynoucí z judikatury Soudního dvora:

1. Rozhoduje-li soud poslední instance ve věci týkající se předběžných opatření, nemá takový soud povinnost obrátit se na Soudní dvůr s předběžnou otázkou, pokud strana, jejímž návrhům nebylo plně vyhověno, má následně právo na projednání věci takovým způsobem, který umožní podání předběžné otázky ohledně jakýchkoliv unijně-právních otázek, které jsou relevantní pro rozhodnutí o předběžných opatřeních.⁸⁷
2. Soud poslední instance nemá povinnost podat předběžnou otázku, řeší-li právní problém, který již byl objasněn Soudním dvorem v jiném případě. Uplatní se to i tehdy, kdy právní otázka není zcela identická s tou, která již byla zodpovězena. Jedná se o doktrínu *acte éclairée*.⁸⁸
3. Není zde povinnost pro soud poslední instance položit předběžnou otázku na výklad i tehdy, kdy taková otázka sice Soudním dvorem nebyla vyjasněna, ale její zodpovězení je natolik jasné, že neponechává prostor pro rozumné pochyby. Jedná se o doktrínu *acte clair*.⁸⁹

Předpokládá se existence i čtvrté výjimky. Soudní dvůr byl ochoten posoudit předběžné otázky na výklad unijního práva, i když takový výklad má být použit mimo rámec unijního práva⁹⁰. Typickým příkladem je stav, kdy unijní akt byl implementován do vnitrostátního právního řádu, aby se vztahoval i na situace, v nichž by se unijní právo

---

⁸⁷ Spojené věci 35/82 a 36/82 *Morson a Jhanjan v. Nizozemsko*. Viz také případ 107/76 *Hoffmann-La Roche AG v. Centrafarm Vertriebsgesellschaft Pharmazeutischer Erzeugnisse mbH*.

⁸⁸ Spojené věci 28-30/62 *Da Costa en Schaake NV, Jacob Meijer NV, Hoechst-Holland NV v. Netherlands Inland Revenue Administration*; případ 66/80 *International Chemical Corporation v. Amministrazione delle finanze dello Stato*; případ C-337/95 *Parfums Christian Dior v. Evora*; případ C-421/06 *Fratelli Martini & C. SpA a Cargill Srl v. Ministero delle Politiche agricole e forestali*; a případ C-260/07 *Pedro IV Servicios SL v. Total España SA*.

⁸⁹ Případ 283/81 *Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA v. Ministerstvo zdravotnictví*.

⁹⁰ Ve věci *Dzodzi* (Případ 297/88 *Massam Dzodzi v. Belgický stát*) Soudní dvůr poznamenal, že mu přísluší posuzovat ustanovení pouze unijního práva, jež – podle úvahy národního soudce – provádí národní právní úprava. Ustanovení národního práva, vzniklá přejímáním nebo napodobováním unijních ustanovení, jsou součástí vnitrostátního právního řádu, a tudíž je posuzují národní soudy samostatně v rámci své působnosti.

jinak nepoužilo. Někteří učenci se domnívají, že v takových případech soud posledního stupně má rovněž povinnost položit předběžnou otázku podle článku 267/3 SFEU.⁹¹ Obhájci daného názoru zdůrazňují, že důvod existence obecné povinnosti položit předběžnou otázku – a sice snaha sjednotit správné použití unijního práva napříč členskými státy – je rovněž aplikovatelný i na výše popsané případy. Avšak existuje i opačný pohled na věc,⁹² s nímž se ztotožňují. Povinnost položit předběžnou otázku podle článku 267 SFEU může vzniknout pouze tam, kde je povinnost používat unijní právo. Vůle rozšířit právo podávat předběžné otázky na případy, kdy vnitrostátní právní akt napodobuje unijní úpravu, byť do ní jako takový nepatří, je obhajována snahou pomoci vnitrostátním soudům. Proto by bylo velmi nevhodné, aby takové právo doplňovala povinnost položit předběžnou otázku, v situacích, kdy nelze podat opravné prostředky proti rozsudku v řízení netýkajícím se unijního práva. Existence takové povinnosti je ovšem přípustná v situacích, kdy není jasné, zda řešená otázka je nebo není předmětem unijního práva.

Zatímco v principu rozdíl mezi *acte éclairée* a *acte clair* je jasný, v praxi neexistuje žádné pevné rozdělení mezi situacemi, kdy otázka byla vyjasněna v předešlém rozhodnutí a situacemi, kdy předešlá judikatura jako taková nezaujímá konkrétní postoj vůči dané otázce, ale nicméně poskytuje tak jasné vodítko pro vyřešení sporu, že nezbývá prostor pro pochyby.

---

⁹¹ GAJA, G.: *The Growing Variety of Procedures concerning Preliminary Rulings*; Judicial Review in European Union Law, Vol I 143, 148; 2000. A také DELGADO, N. B.: *Case note on Dzodzi and Gmursynska-Bescher*; Common Market Law Review 152, 158; 1992.

⁹² TRIDIMAS, T.: *Knocking on Heaven's Door: Fragmentation, Efficiency and Defiance in the Preliminary Reference Procedure*; Common Market Law Review 9, 36; 2003.

3.2.2 Podmínky uplatnění *acte clair*

Není překvapující, že Soudní dvůr osvobodil soudy poslední instance od povinnosti pokládat předběžnou otázku v případech, kdy odpověď na danou otázku není relevantní pro konečné rozhodnutí soudu v hlavním řízení. Je jednoduché se ztotožnit i se zrušením povinnosti obrátit se na Soudní dvůr ve věcech, které jím již byly jednoznačně rozhodnuté. Jinými slovy, první a druhá podmínky pro soudy poslední instance pravděpodobně nepřinášejí žádné podstatné riziko, že národní soudy budou aplikovat unijní právo nekonsistentně. Avšak jako problematické se jeví povolení soudům poslední instance nepodávat předběžnou otázku tehdy, když vydání konečného rozhodnutí v hlavním řízení vyžaduje výkladu unijního práva a Soudní dvůr se přitom k dané problematice dříve nevyjádřil. To v sobě skrývá nebezpečí, že odlišné národní soudy, včetně soudů nejvyšších, budou docházet k protikladným závěrům. Mimoto hrozí, že pravomoci nepoložit předběžnou otázku bude zneužito vnitrostátními soudy, které budou chtít vyloučit Soudní dvůr z projednávání určitých případů. Příkladem může posloužit rozsudek francouzské Státní rady (*Conseil d'État*) ve věci *Cohn-Bendit* ze dne 22. prosince 1978,⁹³ jímž dala Státní rada výslovně přednost francouzské imigrační legislativě před unijními normami, upravujícími volný pohyb osob, argumentujíc při tom doktrínou *acte clair*⁹⁴.

Často se stává, že ustanovení unijního práva je natolik jednoznačné, že nevyvolává pochybnosti o jeho správném výkladu. V takovém případě by bylo nevhodné trvat na podání předběžné otázky. Jak již bylo vysvětleno, cílem článku 267/3 SFEU je zaručit správnou a jednotnou aplikaci unijního práva národními soudy a zamezit vzniku vnitrostátní judikatury odporující právu EU ve všech členských státech. Dosažení tohoto cíle nevyžaduje podání předběžné otázky soudem poslední instance v případech, kde nehrozí reálné nebezpečí špatného výkladu unijního práva. Bezpodmínečná povinnost

---

⁹³ BEBR, G.: *The Rambling Ghost of "Cohn-Bendit": Acte Clair and the Court of Justice*; Common Market Law Review 20; 1983.

⁹⁴ *Par cette décision, le Conseil d'État a fixé sa jurisprudence relative à l'applicabilité des directives communautaires : si elles n'ont pas d'effet direct et ne peuvent donc être invoquées directement à l'appui d'un recours pour excès de pouvoir dirigé contre une décision individuelle, même passé le délai laissé aux États-membres pour assurer leur transposition, il est possible d'exciper de l'incompatibilité du droit national ayant servi de fondement à la décision contestée au regard des objectifs fixés par la directive.*

položit předběžnou otázku by dokonce mohla navést strany sporu ke vznesení unijně-právních argumentů s jediným cílem: prodloužit nebo oddálit řízení.

Ve věci *CILFIT* italský Nejvyšší kasační soud vznesl před Soudním dvorem otázku použitelnosti doktríny *acte clair*. Soudní dvůr EU odpověděl, že správná aplikace unijního práva může být tak zřejmá, že neponechává žádný prostor pro rozumné pochyby, pokud jde o způsob, jakým má být věc vyřešená. V takových případech se po soudech poslední instance nevyžaduje zahájení řízení o předběžné otázce. Jinak řečeno, Soudní dvůr přijal teorii *acte clair*. Stanovil však i striktní podmínky, po splnění kterých, je národní soud osvobozen od povinnosti zahájit řízení o předběžné otázce a namísto toho bere na sebe odpovědnost ve věci rozhodnout. Především nejen že si národní soud musí být jistý správným výkladem unijního práva, ale také si musí „být jist, že stejnou jistotu by měly soudy ostatních členských států a Soudní dvůr“.⁹⁵ S ohledem na to, že unijní právo vykazuje určité charakteristické znaky a že jeho výklad proto může být občas obtížný, Soud dodal, že právní předpisy EU jsou přijímány v několika jazycích a že všechny jazykové verze jsou stejně autentické.⁹⁶ Tím pádem výklad ustanovení práva EU musí zahrnovat porovnání těchto různých jazykových verzí. I když se zjistí, že různé jazykové verze jsou navzájem totožné, musí se vzít v potaz ten fakt, že unijní právo užívá zvláštní, jemu vlastní terminologie a jeho právní instituty nemusí mít nutně stejný význam ve vnitrostátních právních řádech členských států. Nakonec Soud poznamenal, že každé ustanovení unijního práva musí být zařazeno do širšího kontextu a vykládáno ve světle unijního právního řádu jako celku, s přihlédnutím k jeho cílům a vývojovému stádiu v době výkladu sporného ustanovení.⁹⁷ Jinými slovy, i když zprvu může výklad některých právních předpisu EU jevit jako zřejmý, nemusí tomu tak být i při bližším zkoumání.

Rozsudek *CILFIT* je odrazem různých rolí, které hrají národní soudy a Soudní dvůr. Zatímco určení konečného výkladu použitelného národního práva je jednou z nejdůležitějších funkcí vnitrostátních soudů poslední instance, finální autoritou pro výklad unijního práva je Soudní dvůr. Ačkoliv soud poslední instance může být schopen lépe vykládat unijní právo nežli soudy nižší, definitivní výklad – a vyplývající stabilitu a

---

⁹⁵ Případ 283/81 Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA v. Ministerstvo zdravotnictví; odstavec 16.

⁹⁶ Případ 283/81 Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA v. Ministerstvo zdravotnictví; odstavec 17, 18.

⁹⁷ Případ 283/81 Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA v. Ministerstvo zdravotnictví; odstavec 20.

právní jistotu – může poskytnout pouze podání předběžné otázky Soudnímu dvoru. Splnění striktních podmínek, spojených Soudním dvorem s uplatněním doktríny *acte clair*, zachovává monopol Soudního dvora v otázkách výkladu unijního práva a minimalizuje nebezpečí špatné aplikace práva EU národními soudy posledního stupně.⁹⁸

3.2.3 Co obnáší požadavek přesvědčení národního soudu, že věc je stejně zřejmá i soudům jiných členských států?

3.2.3.1 Úvod

Je těžké popsat v abstraktních pojmech stupeň přesvědčení, který musí mít soud poslední instance, aby nemusel zahájit řízení o předběžné otázce. Dá se to vyložit natolik úzce, že závěrem bude ten fakt, že drtivá většina případů před vnitrostátními soudy posledního stupně, kde dochází ke kontaktu s unijním právem, bude muset nakonec skončit před Soudním dvorem. Lze ale naopak také předpokládat, že národním soudům posledního stupně byl ponechán určitý prostor pro uvážení, mohou se tudíž osvobodit od povinnosti položit předběžnou otázku, pokud dojdou k závěru, že unijně-právní problém vzešel pouze ze špatného výkladu jedné ze stran sporu, nebo že žádost o položení předběžné otázky byla podána jen s úmyslem protáhnout řízení.⁹⁹

Stejnou roztříštěnost názorů lze vypočítat i v judikatuře soudů členských států. Na jedné straně stojí francouzská *Conseil d'Etat*, která řekla, že bude podávat předběžné otázky pouze tehdy, když usoudí, že případ vyvolává „*une difficulté sérieuse d'interprétation*“.¹⁰⁰ A opravdu vypovídající je, že v období mezi 1. ledna 1978 a 30. září

---

⁹⁸ JOUTSAMO, K.: *Community Law—National Law Relationship—Judicial Cooperation under the System of Preliminary Rulings (Article 177)*; JFT Tidskrift utgiven av Juridiska Föreningen i Finland 337, 339; 1991.

⁹⁹ CHALMERS, D. et al: *European Union Law*; 2006. WAINWRIGHT, R.: *A View from the Commission*; Article 177 References to the European Court—Policy and Practice 105, 107; 1994. TRIDIMAS, T.: *Knocking on Heaven's Door: Fragmentation, Efficiency and Defiance in the Preliminary Reference Procedure*; Common Market Law Review 9, 42; 2003.

¹⁰⁰ Rozsudek Conseil d'Etat ve věci Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaireset Syndicat national des négociants ettransformateurs de saumon Conseil d'Etat, Assemblée, ze dne 26. října 1990.

2001 tento francouzský soud uplatnil doktrínu *acte clair* v 191 případech, zatímco předběžná otázka byla za stejný časový úsek podána jen 18 krát.¹⁰¹ Na straně druhé jsou Anglie a Wales, kde je ochota podávat předběžnou otázku, ledaže soud může sám rozhodnout ve věci s „*complete confidence*“.¹⁰² Stejná tendence je v Rakousku, kde se odhaduje, že rakouský Ústavní soud položil předběžnou otázku ve více než polovině případů, ve kterých vážně zvažoval podání předběžné otázky.¹⁰³ Rovněž v Itálii, kde procento předběžných otázek položených italským Ústavním soudem „*apparaît extrêmement forte*“ v porovnání s počtem případu, ve kterých se objevily vážné výkladové problémy.¹⁰⁴

Jak již bylo zmíněno výše, Soudní dvůr ve svém rozsudku *CILFIT* stanovil, že o *acte clair* jde pouze v případech, kdy si národní soud je jistý správným výkladem unijního práva, ale také je přesvědčen, že věc je stejně zřejmá i soudům jiných členských států a Soudnímu dvoru. Pouze po splnění daných podmínek může národní soud upustit od obrácení se na Soudní dvůr s předběžnou otázkou a vzít na sebe odpovědnost za její zodpovězení. Jinými slovy, vnitrostátní soud musí zprvu pro sebe jednoznačně určit smysl ustanovení unijního právního aktu a následně se ujistit, zda takový výklad neponechává prostor pro rozumné pochyby i jiným soudům členských států a Soudnímu dvoru.

Splnění tohoto kritéria vnitrostátním soudem uplatňujícím *acte clair* je skoro nereálné. Je to mnohem přísnější požadavek, než povinnost soudce si být jistý správnou interpretací daného ustanovení. Samotný fakt, že Soudní dvůr má tendenci k dynamickému tvoření judikatury a že si ponechává právo na změnu svých předešlých rozsudků, téměř znemožňuje soudům získat nějakou jistotu ohledně správného výkladu. Stejná nejistota platí i při snaze použít doktrínu *acte éclairé*.¹⁰⁵ Nicméně laťka je nastavená ještě výše. Nejen že vnitrostátní soud musí být přesvědčen, že jiné národní soudy dojdou ke stejným závěrům, ale také musí mít za to, že takové závěry budou

---

¹⁰¹ <http://www.aca-europe.eu/colloquia/2002/france.pdf>

¹⁰² Rozsudek Court of Appeal ve věci R v. International Stock Exchange, ex p Else Ltd; 1984; QB 534.

¹⁰³ Referát Rakouska na 18. kolokviu Sdružení státních rad a vrchních správních soudů Evropské unie.

¹⁰⁴ Referát Itálie na 18. kolokviu Sdružení státních rad a vrchních správních soudů Evropské unie.

¹⁰⁵ WATTEL, P.: *Köbler, Cilfit and Welthgrove: We Can't Go on Meeting Like This*; 41 Common Market Law Review 177, 179; 2004.

považovat za zcela „zřejmé“. Jak poznamenala Generální advokátka Stix-Hackl, v podstatě vnitrostátní soud může spoléhat pouze na své vlastní posouzení věci. Nemůže si reálně představit myšlenkové pochody jiných soudců, které nikdy nepotkal, a tím pádem přesvědčit sám sebe o myšlenkách těchto jiných osob.¹⁰⁶

Je vskutku těžké odhadnout, jak budou jiní soudci vykládat určité ustanovení unijního práva, které nikdy před tím nebylo předmětem výkladu. Neznamená to ale, že vnitrostátní soud je zcela zbaven možností zjistit, zda budou jiní soudci s jím podaným výkladem souhlasit. To platí zejména tehdy, pokud sporné unijní pravidlo již bylo posouzeno v rozsudku jiných vnitrostátních soudů nebo tehdy, když se názory soudců, rozhodujících ve věci, neshodují navzájem. Zaměřím se na to v sekci 3.2.3.2 a 3.2.3.3. V sekci 3.2.3.4 následně proberu, do jaké míry ten fakt, že se určitá věc, vzešlá ze stejného právního problému, projednává před institucemi EU, např. Evropskou komisí nebo soudním dvorem, brání vnitrostátnímu soudu označit svůj případ za *acte clair*. Nakonec v sekci 3.2.3.5 posoudím, zda stejný efekt mají také stanoviska odborné právní veřejnosti nebo vnitrostátní správní praxe.

3.2.3.2 Jiná vnitrostátní rozhodnutí ohledně unijního pravidla, které má být označeno jako acte clair

Jak již bylo zmíněno, podle rozsudku *CILFIT* se vnitrostátní soud může odvolat na doktrínu *acte clair* pouze v případech, kdy si je jistý správným výkladem unijního práva, ale také je přesvědčen, že věc je stejně zřejmá i soudům jiných členských států. Z toho lze vyvodit, že pokud soud chce označit posuzovanou věc za *acte clair*, musí nejdříve přihlédnout k tomu, jak se k podobné věci postavily ve svých rozsudcích jiné vnitrostátní soudy (v jeho vlastním i v jiných členských státech).

Vyloží-li vnitrostátní soud určité unijně-právní ustanovení stejným způsobem jako jiné vnitrostátní soudy při řešení stejné otázky, poskytuje to přesvědčivý, však ne definitivní, podklad pro nalezení *acte clair*. Naproti tomu bude velmi těžké obhájit *acte clair*, pokud ke shodě názorů nedojde. Generální advokátka Stix-Hackl uvedla, že národní

---

¹⁰⁶ Stanovisko Generální advokátky Stix-Hackl ve věci 495/03 *Intermodal Transports BV v. Staatssecretaris van Financiën*; odstavec 94.

soud může zjistit, že interpretace jiného národního soudu je zjevně špatná. Zdůraznila, že:

„[v takové] situaci soud posledního stupně musí být přesvědčen, že daná věc je stejně zřejmá i ostatním soudům členských států a Soudnímu dvoru. Jak jsem již poznamenala, je to spíše jakési varování, „mentální kontrola“, pro soud posledního stupně nežli faktor, který může být skutečně empiricky doložen soudem. Na druhé straně se mi zdá, že přesvědčení o tom, že věc je stejně zřejmá soudům jiných členských států, je vyvráceno ve chvíli, kdy soud posledního stupně skutečně nalezne výklad jiného soudu, který je odlišný od jeho vlastního výkladu.“¹⁰⁷

Skutečně, samotná existence rozhodnutí jiných národních soudů obsahujících odlišný výklad stejného unijně-právního ustanovení ve většině případů musí zbavit soud poslední instance přesvědčení, že jeho vlastní výklad je stejně zřejmý i pro všechny ostatní soudy. Výjimku mohou tvořit rozhodnutí obsahující výklad, který byl výslovně odmítnut Soudním dvorem.

Aby se soud mohl odvolat na doktrínu *acte clair*, musí nejen vzít v potaz rozhodnutí jiných soudů, ale i svá vlastní. Proto pro takový soud bude těžké kvalifikovat případ jako *acte clair*, pokud ve svých vlastních dřívějších rozsudcích poskytoval odlišný výklad, aniž by taková změna výkladu nastala v důsledku rozsudku Soudního dvora ve stejné věci.

3.2.3.3 Odlišné názory mezi soudci rozhodujícími ve věci

(i) Úvod

Požadavek *CILFIT*, že národní soud musí jednak si být jistý správnou interpretací unijního práva, tak i být přesvědčen, že věc je stejně zřejmá i jiným soudům členských států, komplikuje proces uplatnění *acte clair* nejen v případech, kdy existuje předešlý rozsudek s odlišným výkladem určitého unijního ustanovení. Má vliv i na situace, kdy o věci rozhoduje více soudců a jejich názory ohledně finální podoby rozsudku nebo ohledně argumentace se neshodují. Podobně složitá situace nastane, když se neshodnou soud poslední

---

¹⁰⁷ Stanovisko Generální advokátky Stix-Hackl ve věci 495/03 Intermodal Transports BV v. Staatssecretaris van Financiën; odstavec 113.

instance a národní generální advokát.¹⁰⁸ Dá se rozlišit čtyři situace, které mohou nastat.

(ii) Odlišné názory na abstraktní výklad unijního práva

První skupinu tvoří situace, kdy odlišnost se vztahuje na abstraktní výklad přímo použitelných unijních ustanovení, která upravují vztahy mezi stranami sporu. Vznikne-li mezi soudci rozhodujícími ve věci nedorozumění ohledně správné interpretace daného unijního ustanovení, pak je velmi těžké presumovat, že všechny ostatní soudy členských států budou beze sporu souhlasit s názorem většiny a žádný z těchto soudů nedojde k závěrům, kterých se zastává menšina uvnitř národního soudu. Samotná existence takového nesouhlasného názoru při abstraktním výkladu unijního práva znemožňuje použití doktríny *acte clair*.¹⁰⁹

Z tohoto důvodu si dovolím nesouhlasit s postojem dánského Západního Vrchního soudu ve věci týkající se vztahu mezi článkem 34 SFEU a dánským zákonem, zakazujícím používání osobních plavidel. V tomto případě Západní Vrchní soud vystupoval v roli soudu posledního stupně a tím pádem se na něj vztahoval článek 267/3 SFEU. Při rozhodování ve věci jeden ze soudců zaujal odlišný od většiny postoj a tvrdil, že odsuzující rozsudek by byl v rozporu s právem EU. Nehledě na to řízení o předběžné otázce zahájeno nebylo.¹¹⁰ To, že takový nezodpovědný přístup soudu si zaslouží kritiku, se potvrdilo, když Soudní dvůr obdržel žádost o posouzení předběžné otázky od švédského soudu. Otázka se týkala části švédského právního řádu ohledně osobních plavidel, která nápadně připomínala dánskou právní úpravu. Odsuzující rozsudek Západního Vrchního soudu byl napaden mimořádným opravným prostředkem u dánského Nejvyššího soudu a byl jednomyslně zrušen.¹¹¹

---

¹⁰⁸ VAN HARTEN, H.: *The Application of Community Precedent and Acte Clair by the Hoge Raad: A Case Study in the Field of Establishment and Services*; Interface between the EU Law and National Law 235; 2007.

¹⁰⁹ TRIDIMAS, T.: *Knocking on Heaven's Door: Fragmentation, Efficiency and Defiance in the Preliminary Reference Procedure*; 40 Common Market Law Review 9, 43; 2003.

¹¹⁰ Ugeskrift for retsvæsen 2007.54V.

¹¹¹ Případ C-142/05 Åklagaren v. Percy Mickelsson a Joakim Roos; a Ugeskrift for retsvæsen 2011.53H.

Tedy bude těžké argumentovat ve prospěch *acte clair*, pokud odvolací soud podává odlišný výklad než nižší soud, což má za následek zrušení rozsudku.

Ve Velké Británii některé soudy posledního stupně mají podobný názor na použití doktríny *acte clair*. Je to patrné např. ve věci *Clarke v Frank Staddon Ltd*, kde soudce Laws poznamenal následující:

*„Souhlasí-li páni s mým odůvodněním a závěry, budou ve stejné věci týkající se aplikace směrnice následovat kontradiktorní rozhodnutí Odvolacího soudu (Court of Appeal) a Zasedacího soudu (Court of Session), což je jasně nežádoucí stav věcí. Myslím si, že je vhodné položit předběžnou otázku Soudnímu dvoru podle článku 267 SFEU, aby věc posoudil. [...] vzhledem k opačnému názoru Zasedacího soudu, je velmi těžké označit danou věc za acte clair“.*¹¹²

Na druhou stranu, jiné britské soudy usoudily, že *acte clair* nelze automaticky vyloučit, je-li rozhodnutí nižšího soudu, vůči němuž je podané odvolání, zjevně chybné. Na příklad, ve věci před britským Nejvyšším soudem lord Walker prohlásil, že *„je paradoxní pro soud posledního stupně dojit k závěru, že věc je jasná, když se při tom liší od precizně posouzeného rozsudku zkušených soudců, kteří rozhodli v nižších stupních“*. Avšak pokračuje dále slovy: *„někdy soud posledního stupně opravdu může usoudit, a to zachovávaje plný respekt, že nižší soudy zjevně pochybily“*. Lord Walker tedy došel k závěru, že i v takové situaci se může jednat o *acte clair*.¹¹³ Ve stejném duchu se vyjádřil i britský Odvolací soud. Uznal, že jde o *acte clair* dokonce tehdy, kdy nižší soud vykládá odlišně příslušné unijní pravidlo. Ve věci *Mighell v Reading and anor*, soudce Schiemann uvedl, že:

„soudci v dané věci dospěli k závěru, že MIB (Motor Insurers' Bureau) bylo de facto pověřeno státem, aby odškodnilo fyzické osoby, které se nemohou obrátit na pojišťovnu, tudíž směrnice nabyla přímého účinku. V tom,

---

¹¹² Rozsudek England and Wales Court of Appeal (Civil Division) ve věci *Clarke v Frank Staddon Ltd.*, ze dne 28. dubna 2004.

¹¹³ Rozsudek ze dne 25. listopadu 2009 ve věci *The Office of Fair Trading v Abbey National plc and others*; UKSC 6 odstavec 49.

si myslím, udělali chybu. To, zda směrnice má nebo nemá přímý účinek, logicky nemůže záležet na tom, co bylo učiněno v konkrétním členském státě. Považuji to za acte clair“.

Ostatní soudci také souhlasili, že nebylo potřeba podávat předběžnou otázku.¹¹⁴

I když soudci odvolacího soudu jednomyslně souhlasí s nižším soudem ohledně výkladu unijních ustanovení, je těžké prohlásit věc za *acte clair*, pokud menší část soudců nižšího soudu se vyslovila pro odlišný výklad těchto unijních ustanovení.

Samozřejmě, jednalo by se o úplně jinou situaci, kdyby v období mezi rozsudky nižšího a odvolacího soudů, Soudní dvůr vydal vlastní rozsudek s právním posouzením a vysvětlením. Potom by odvolací soud musel vzít v potaz doktrínu *acte éclairée*. Stejně tak, je-li rozsudek nižšího soudu sporný jen kvůli tomu, že soud opomenul příslušnou judikaturu a ne kvůli tomu, že jednoduše uplatnil jiný výklad, nebrání to použití doktríny *acte clair*.

(iii) Odlišné názory na unijní akty, které neupravují vztah mezi stranami sporu

V druhé skupině případů nesouhlas mezi soudci nemá vliv na použití unijně-právních ustanovení, která upravují vztahy mezi stranami sporu. V tomto případě rozpor mezi soudci nevylučuje možnost použití *acte clair*. Příkladem může posloužit stav, kdy soudci mezi sebou v zásadě souhlasí s výkladem unijního práva a neshodují se pouze v tom, zda takový výklad je *acte clair*.¹¹⁵ Dalším příkladem může být situace, kdy neshoda panuje ohledně toho, zda se soud považuje za soud poslední instance, ale zároveň nikdo nepopírá, že věc je *acte clair*. Ani v tomto případě není vyloučeno použití *acte clair*.¹¹⁶

---

¹¹⁴ Rozsudek UK Court of Appeal ze dne 30. září 1998 ve věci Mighell v Reading and anor. Viz také rozsudek English House of Lords ze dne 24. července 1991 ve věci R v London Boroughs Transport Committee, ex p Freight Transport Association Ltd.

¹¹⁵ Stanovisko Generální advokátky Stix-Hackl ve věci 495/03 Intermodal Transports BV v. Staatssecretaris van Financiën; odstavce 87-88.

¹¹⁶ CROWE, R.: *Colloquium Report—The Preliminary Reference Procedure: Reflections based on Practical Experiences of the Highest National Courts in Administrative Matters*; 5 ERA Forum 435, 441; 2004.

A konečně, nemělo by mít vliv na použití doktríny *acte clair* ani stav, kdy sice kolegium soudců nesouhlasí ve výkladu unijního pravidla, nicméně takový nesouhlas byl vysloven pouze jako *obiter dictum*. Povinnost položit předběžnou otázku se uplatní jen tehdy, kdy rozhodnutí soudního dvora bude mít vliv na hlavní řízení, a ne tehdy, kdy se otázka unijního práva vyskytuje pouze v *obiter dictu*. Na druhé straně se může stát, že nižší soud poskytne nezávazné *obiter dictum* se správným výkladem unijního pravidla, načež odvolací soud (jako soud posledního stupně) závazně rozhodne ve věci na základě tohoto unijního pravidla. Tady by se *acte clair* těžko obhajovalo.

(iv) Odlišné názory na věci, které nespádají pod jurisdikci Soudního dvora

Ve třetí skupině jsou situace, kdy odlišné výklady se nevztahují k unijnímu právu, ale k právu vnitrostátnímu nebo ke skutkovým okolnostem případu. Jelikož povinnost položit předběžnou otázku se neaplikuje na záležitosti, ve kterých Soudní dvůr nemá pravomoc rozhodnout, odlišné výklady takových záležitostí se zdají být irelevantní pro posouzení, zda se jedná nebo nejedná o *acte clair*.

Rozsudek Ústavní komory estonského Nejvyššího soudu z roku 2005 dobře vystihuje výše uvedené. Estonský Nejvyšší soud byl dotázán a měl posoudit, zda určitá ustanovení estonského práva mají být zrušeny vzhledem k jejich rozporu s právem unijním. Většina soudců se shodla, že estonský „právní kancléř“ neboli ombudsman (*õiguskantsler*) není oprávněn podávat žalobu na neplatnost ustanovení estonského práva kvůli rozporu s unijním právem. Nejvyšší soud tedy nemohl žádná ustanovení zrušit. Menší polovina rozhodujících ve věci soudců oponovala tím, že Nejvyšší soud má veškeré potřebné pravomoci, aby mohl zrušit nekonformní ustanovení estonského práva. Neshoda názorů tedy panovala pouze ve výkladu estonského práva, a tudíž se nevztahovala na použití doktríny *acte clair*.¹¹⁷

V roce 2011 vydal dánský Nejvyšší soud rozsudek ve věci o zneužití dominantního postavení hlavní dánskou televizní společností. Po zjištění

---

¹¹⁷ Rozsudek Riigikohtu pohiseaduslikkuse järelevalve kolleegium, ve věci 3-4-1-1-05, ze dne 19. dubna 2005.

skutkového stavu větší část soudců se přiklonila k názoru, že došlo ke zneužití. Menší část trvala na tom, že dánský Úřad pro veřejnou soutěž neposkytl potřebnou informaci o relevantním trhu a tudíž neprokázal dostatečně zneužití dominantního postavení. Odlišné stanovisko se týkalo skutkového stavu, a tudíž se nevztahovala na použití doktríny *acte clair*.¹¹⁸

V zásadě totéž platí, pokud jde o nesouhlas mezi soudci ohledně skutečného použití unijního pravidla (abstraktní výklad kterého nevyvolává interpretační spory). To plyne z článku 267 SFEU, podle kterého Soudní dvůr poskytuje pouze abstraktní výklad, ale nerozhoduje reálný spor. Jinými slovy, Soudní dvůr je vždy připraven vydat rozsudek, aplikuje-li se abstraktní unijní pravidlo na konkrétní skutkový stav v konkrétním sporu, ačkoliv samotný rozsudek vždy používá pouze obecné pojmy. Avšak v praxi je složité pokaždé stoprocentně určit, kdy neshodné posouzení skutkového stavu soudci posledního stupně vyžaduje podání předběžné otázky. Navíc, jakákoliv aplikace práva v rozporu s předpisy EU může způsobit zahájení řízení pro porušení povinností vyplývajících ze Smluv proti členskému státu podle článku 258 SFEU.

(v) Stejný závěr, ovšem podpořený odlišnou argumentací

Ve čtvrté skupině nalézáme situace, kdy soudci souhlasí ohledně finálního výsledku určitého sporu, ale ke svým výsledkům dospěli na základě odlišného výkladu relevantních ustanovení unijního práva. Uvedu hypotetický příklad z oblasti volného pohybu zboží. Jeden soudce se domnívá, že posuzovaná vnitrostátní právní úprava nezavádí kvantitativní omezení nebo opatření s rovnocenným účinkem podle článku 34 SFEU. Jiný soudce zase tvrdí, že vnitrostátní úprava sice zavádí omezení obchodu, ale že taková omezení spadají pod článek 36 SFEU nebo jsou tzv. „kategorickými požadavky“ (doktrína *Cassis*). Oba soudci se ale shodnou, že sporná vnitrostátní právní úprava není v rozporu s unijním právem.

Zdá se, že z této čtvrté skupiny lze vyčlenit další tři podskupiny. Ve výše uvedeném příkladu, kde dva soudci posuzovali, zda národní úprava je

---

¹¹⁸ Rozsudek ve věci Konkurrenteradet v Viasat Broadcasting UK Ltd, ze dne 18. března 2011.

v rozporu s pravidly volného pohybu zboží, první taková „podsituace“ nastane, když první soudce uzná argumenty svého kolegy o tom, že i kdyby národní úprava zakládala určitá omezení obchodu, tato omezení by byla odůvodnitelná z pohledu unijního práva. Za takového stavu, nesouhlas soudců ohledně toho, zda národní úprava skutečně zavádí nebo nezavádí omezení, nemůže sám o sobě vyloučit použití doktríny *acte clair*.

Příklad se dá nalézt v rozsudku *Edwards and ors*, kde se soudci Sněmovny lordů nevyslovili jednomyslně ohledně toho, zda se ustanovení směrnice EIA aplikují na skutkové okolnosti případu. Svá stanoviska opírali o různé argumenty, a tak usoudili, že případ rozhodně není *acte clair*. Všichni se však shodli na tom, že pokud by se směrnice skutečně aplikovala, byly by její požadavky splněny. Neobrátili se proto s předběžnou otázkou na Soudní dvůr.¹¹⁹

Obrátíme-li příklad s volným pohybem zboží, nastane druhá „podsituace“, kdy první soudce nepřistoupí na argumenty svého kolegy. Tím budou naplněny striktní omezení *CILFIT*. Nesouhlas soudců zjevně naznačuje, že ani otázka, zda vůbec jsou nebo nejsou restriktivní omezení, ani otázka jejich případné odůvodnitelnosti unijním právem nejsou *acte clair*.

Nakonec třetí „podsituace“ vznikne, když soudce se vůbec nevyjádří k argumentům svého kolegy. Nezapadne to ani do první, ani do druhé „podskupiny“, tudíž ani nebude možné s jistotou říci, zda půjde o *acte clair*.

3.2.3.4 Případy projednávané před institucemi EU

(i) Případy projednávané před Soudním dvorem

Jak je poznamenáno v úvodu, test stanovený rozsudkem *CILFIT* nespočívá pouze v tom, zda ostatní národní soudy sdílí názor soudu, který má posoudit věc jako *acte clair*. Pointa je spíše v tom, zda takové posouzení unijního práva těmito ostatním soudům připadá jako zřejmé. Toto může vést k závěru, že pokud jiný vnitrostátní soud již podal

---

¹¹⁹ Rozsudek House of Lords of ve věci R (on the application of Edwards and ors); v. Environment Agency and ors, ze dne 16. dubna 2008.

Soudnímu dvoru předběžnou otázku ohledně výkladu stejné unijní úpravy, znamená to, že aspoň jednomu ze soudů věc není zřejmá, tudíž není *acte clair*.

Dle mého názoru, výše uvedená argumentace je logická, nicméně přehlíží jeden důležitý fakt. A sice že vnitrostátní soudy mohou položit předběžnou otázku, i když je jim odpověď zcela zřejmá.¹²⁰ Jenom to, že jiný vnitrostátní soud položil předběžnou otázku na výklad stejného unijního ustanovení, samo o sobě nemůže vyloučit použití *acte clair*. Dokonce, nelze zcela a jednoznačně vyloučit nalezení *acte clair* ani v docela častých případech, kdy jiné soudy vysloví pouhé pochyby ohledně správného výkladu unijního práva. Někdy je těžké nenabýt dojmu, že národní soud podává předběžné otázky, kterým by se dalo vyhnout, kdyby dostatečně prostudoval příslušné právní zdroje. Proto takové podání by nemělo bránit soudu, který si dal tu práci a provedl studie, aby mohl prohlásit, že věc nevzbuzuje žádné pochyby. Nejvyšší soudy několika členských států zaujaly stejné stanovisko.¹²¹ Pomocí shodné argumentace dojdeme k závěru, že doporučí-li vnitrostátní generální advokát nebo *amicus curiae* položit předběžnou otázku, nezavazuje to *per se* soud ke splnění daného doporučení.

Avšak, běží-li už řízení o předběžné otázce ohledně výkladu unijních ustanovení před Soudním dvorem, měly by to soudy posledního stupně vzít v potaz při posuzování, zda věc je či není *acte clair*. Jako výmluvný příklad může posloužit rozsudek německého Spolkového ústavního soudu (*Bundesverfassungsgericht*) z roku 2004, kterým zrušil rozsudek Nejvyššího správního soudu Severního Porýní-Vestfálska, protože ten špatně aplikoval doktrínu *acte clair*. Spolkový ústavní soud učinil své rozhodnutí *inter alia* na základě projevů anglického *High Court of Justice*, italské *Consiglio di Stato* a holandského *Rechtbank's*

---

¹²⁰ Spojené věci C-428/06–434/06 UGT-Rioja a další v. Juntas Generales del Territorio Histórico de Vizcaya.

¹²¹ KANNINEN, H.: Hlavní referát na 18. kolokviu Sdružením státních rad a vrchních správních soudů Evropské unie.

Gravenhage, které se shodly, že věc vzbuzuje pochyby ohledně platnosti unijního aktu, a řízení ve věci přerušil.¹²²

(ii) Probíhající řízení o žalobě na porušení Smluv

Zašle-li Komise členskému státu podle článku 258 SFEU formální upozornění nebo odůvodněné stanovisko ohledně neslučitelnosti národního práva s právem unijním, soud posledního stupně daného členského státu by se neměl dovolávat doktríny *acte clair* ohledně příslušné právní úpravy.

V roce 2005 německý Spolkový finanční soud (*Bundesfinanzhof*) měl posoudit, zda unijní právo brání použití německého daňového práva, podle něhož platby školného určitým školám v Německu, však ne školám na zbytku území EU, mají být posuzovány jako zvláštní výdaje vedoucí ke snižování daně z příjmu. Spolkový finanční soud rozhodl, že německá právní úprava tím, že nepřipouští takové snižování daně, naprosto souhlasí s úpravou unijní. Nicméně v době, kdy Spolkový finanční soud vydal svůj rozsudek, Komise již zahájila řízení o porušení Smluv týkající se právě této problematiky.¹²³ Tudíž rozsudek Finančního soudu mohl být jen stěží *acte clair*. Následně Soudní dvůr skutečně judikoval, že Německo porušilo povinnosti vyplývající ze Smluv přesně v otázce, kterou před ním posoudil Spolkový finanční soud.¹²⁴

V případech, kdy Komise již zahájila řízení o porušení Smluv, soud posledního stupně má vždy možnost místo podání předběžné otázky pozastavit řízení a počkat si na výsledek řízení proti státu. Hlavně tehdy, kdy řízení vůči státu se nachází ve stádiu slyšení před Soudním dvorem. Na druhou stranu, rozhoduje-li soud posledního stupně ve svém řízení o otázce, která nejspíše nebude zodpovězena Soudním dvorem v rámci řízení o porušení Smluv, je vhodné, aby soud posledního stupně co nejdříve položil předběžnou otázku, aby Soudní dvůr měl možnost rozhodnout o těchto věcech najednou.

---

¹²² Rozsudek Bundesverfassungsgericht ze dne 27. července 2004, 1 BvR 1270/04, NVwZ 2004.

¹²³ Případ C-318/05 Komise v. Německo.

¹²⁴ Rozsudek Bundesfinanzhof ze dne 14. prosince 2005, XI R 66/03, DStRE 2005.

Zvažme také situaci, kdy Komise nakonec upustí od podání žaloby na porušení Smluv. V rozsudku *Gomes Valente*, Soudní dvůr poznamenal, že upuštění Komisí od podání žaloby, ještě samo o sobě neznamená, že věc je *acte clair*. V této souvislosti Soud dále zdůraznil, že Komise nemá pravomoc ani definitivně rozhodovat o právech a povinnostech členských států, ani zaručeně stanovit, zda určitým chováním skutečně došlo k porušení unijního práva.¹²⁵ Můžeme jen dodat, že Komise nemá povinnost zahájit řízení o porušení Smluv, ani když je přesvědčená, že členský stát svým chováním porušil unijní právo.¹²⁶ Z toho plyne, že rozhodnutí Komise o upuštění od stíhání státu pro porušení, neznamená nutně, že k takovému porušení nedošlo.

3.2.3.5 Správní praxe a právnícká literatura

Není zdaleka neobvyklé, že strany sporu často nesouhlasí co do správného výkladu unijního práva. Nemůžeme však ihned vyloučit aplikaci doktríny *acte clair*, když někdo zpochybňuje takový výklad. Chce-li národní soud takovou doktrínu uplatnit, musí si být jist souhlasným názorem pouze a jen jiných soudců a Soudního dvora. Ani odlišné stanovisko právní teorie nemá žádný vliv. To hlavně platí, když se sami soudci věnují akademickému psaní. Znamená to, že když soudce napíše např. odborný článek ohledně výkladu určité unijně-právní úpravy, jiný soudce, který bude rozhodovat v reálné věci, může s čistým svědomím prohlásit svůj odlišný výklad za *acte clair*.¹²⁷

Stejně platí i pro správní akty. Ku příkladu, ve věci *International Transports* Soudní dvůr měl posoudit, zda se soud posledního stupně mohl oprávněně odvolat na *acte clair*, i když vyložil unijní právo jinak než správní orgán v jiném členském státě. Soudní dvůr odpověděl kladně. Samozřejmě, správní akt s odlišným posouzením určité právní problematiky může vyvolat v soudcích odůvodněné pochyby, nic méně pouhá existence takového aktu nezakládá povinnost soudu položit předběžnou otázku. Za prvé, jakákoliv

---

¹²⁵ Případ C-393/98 *Ministério Público a António Gomes Valente v. Fazenda Pública*.

¹²⁶ Případ 247/87 *Star Fruit Company SA v. Komise*; Případ C-87/89 *Sonito a další v. Komise*; Případ C-107/95 *Bundesverband der Bilanzbuchhalter e.V. v. Komise*.

¹²⁷ BROBERG, M., FENGER, N.: *Preliminary References to the European Court of Justice*; Oxford University Press; 2010; str. 249.

odlišná aplikace unijního práva v jiném členském státě nemůže ovlivňovat správnost výkladu za určitých objektivních okolností. Za druhé, na soudy poslední instance nemůže být kladen požadavek na zjištění, že věc je stejně zřejmá i orgánům nesoudního charakteru, např. správním úřadům. A konečně, soud nemůže mít povinnost položit předběžnou otázku pouze na základě toho, že jeho výklad zpochybňuje správnost a potažmo i platnost správního aktu v jiném členském státě.¹²⁸

3.2.4 Požadavek lingvistické komparace

V rozsudku *CILFIT* Soudní dvůr upozornil, že unijní právní akty jsou přijímány ve vícero jazykových verzích a že každá jazyková verze je stejně autentická.¹²⁹ Proto výklad unijního práva musí zahrnovat také srovnání jazykových verzí. Ovšem velké množství případů nevyžaduje takovou komparaci. Je tomu tak v oblastech, kde Soudní dvůr už několikrát judikoval ve věcech (které ovšem nejsou stejně s tou, o které zrovna rozhoduje soud poslední instance, jinak by se jednalo o *acte éclairée*), což v souhrnu poskytuje soudům jasné vodítko při zodpovězení vlastních otázek ohledně výkladu unijního práva. Za takového stavu potřeba jazykové komparace odpadá. Typickými příklady jsou koncepce pojmu „pracovník“, tak jak je stanoven ve Smlouvě o fungování EU, a pojmu „dominantní postavení“, jak je upraven v předpisech o hospodářské soutěži. Tady otázka *acte clair* nespočívá v tom, zda ustanovení těchto předpisů jsou jasná samá o sobě, ale zda judikatura Soudního dvora dostatečně jasně vykládá daná ustanovení a pojmy.

Avšak v mnoha případech týkajících se výkladu unijního práva je jazykové srovnání na místě. V období, kdy soudní dvůr judikoval ve věci *CILFIT*, měla Evropská unie pouze deset členů a sedm úředních jazyků. Dnes se EU skládá z 28 členských států a jejími úředními jazyky jsou 24 národních jazyků, což skoro znemožňuje odborně prozkoumat význam unijního aktu ve všech 24 jazykových verzích.¹³⁰ Má-li být doktrína

---

¹²⁸ Případ 495/03 *Intermodal Transports BV v. Staatssecretaris van Financiën*.

¹²⁹ Případ 283/81 *Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA v. Ministerstvo zdravotnictví*; odstavec 18.

¹³⁰ Stanovisko Generálního advokáta Colomera ve věci C-461/03 *Gaston Schul Douane-expediteur BV v. Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit*.

acte clair brána vážně, především z praktického hlediska, nemůže se po soudci požadovat, aby důkladně zkoumal všechny jazykové verze unijních aktů. Takový požadavek ani nenajdeme v *CILFIT*. Místo toho tam najdeme spíše upozornění Soudního dvora na to, že i když výklad určitého unijního aktu zdá být zjevný v národním jazyce soudce, nemusí tomu tak být v případě použití jiných jazykových verzí.

V podobném duchu se vyjádřil i Generální advokát Jacobs. Uvedl, že rozsudek *CILFIT* nemá být brán jako požadavek vůči vnitrostátnímu soudci, aby zkoumal všechny jazykové verze příslušné právní úpravy, ale spíše jako požadavek nezbytné opatrnosti vůči příliš doslovnému výkladu ustanovení unijního práva. Podle Jacobse, ani samotný Soudní dvůr se nezabývá všemi jazykovými verzemi, ač k tomu má mnohem vhodnější podmínky než vnitrostátní soudy.¹³¹

Taky Generální advokátka Stix-Hackl se vyjádřila k tomuto tématu. Poznamenala, že nutnost zkoumat všechny jazykové verze „by uvalila neúnosné břemeno na vnitrostátní soudy a de facto by zredukovala už i tak omezenou delegaci pravomocí v otázkách výkladu unijního práva na soudy posledního stupně. V takovém světle rozsudek *CILFIT* vypadá spíše jako „medvědí služba“ nebo „taktický tah““.¹³²

Stejně tak, pracovní skupina zřízená Sdružením státních rad a vrchních správních soudů Evropské unie potvrdila, že v dnešní době doslovný výklad rozsudku *CILFIT*, hlavně co se týká srovnání 24 jazykových verzí, není nadále reálný a proveditelný, a že kritéria *CILFIT* by měly být aplikovány za použití „zdravého rozumu“.¹³³

To vše nicméně neznamená, že by soud posledního stupně měl kompletně zanedbávat jazykový režim EU a spokojit se pouze s výkladem v národním jazyce. Jazykové verze se mohou lišit, na což dosti často odkazuje i Soudní dvůr.¹³⁴ Tudiž

---

¹³¹ Stanovisko Generálního advokáta Jacobse ve věci C-338/95 Wiener S.I. GmbH v. Hauptzollamt Emmerich.

¹³² Stanovisko Generální advokátky Stix-Hackl ve věci 495/03 Intermodal Transports BV v. Staatssecretaris van Financiën; odstavce 98-99.

¹³³ Závěrečná zpráva pracovní skupiny Sdružení státních rad a vrchních správních soudů Evropské unie ve spolupráci se Sítí předsedů nejvyšších soudních dvorů členských států Evropské unie na téma předběžných otázek. http://www.juradmin.eu/en/newsletter/pdf/Hr_20-En.pdf.

¹³⁴ Případ C-311/06 Consiglio Nazionale degli Ingegneri v. Ministero della Giustizia et Marco Cavallera; Případ C-517/07 Afton Chemical Ltd v. The Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs; Případ C-306/07 Ruben Andersen v. Kommunernes Landsforening.

v případě, že vnitrostátní soud chce uplatnit doktrínu *acte clair*, měl by vynaložit co největší úsilí a porovnat co největší počet jazykových verzí. A když objeví nesrovnalosti, nebo dokonce protichůdné tvrzení, těžko může prohlásit věc za jasnou a odmítnout položit předběžnou otázku.¹³⁵

3.2.5 Doktrína *acte clair* a řízení před vnitrostátním soudem

Výše jsem prozkoumal různé objektivní faktory, které mají vliv na možnost soudů použít doktrínu *acte clair*. Dále posoudím, jaký vliv na odmítnutí položení předběžné otázky mají požadavky stran sporu nebo princip procesní ekonomie, jejichž význam v čistě vnitrostátním řízení je citelný.

Institut předběžné otázky byl zaveden z důvodu zajištění homogenní aplikace unijního práva napříč členskými státy. Proto tento institut není možné vnímat jako opravný prostředek, který náleží stranám sporu. Není to ani procesní prostředek, ani argument, který by strany mohly využívat podle uvážení. A už vůbec nelze prohlásit, že povinnost položit předběžnou otázku závisí na požadavku stran, aby bylo využito postupu podle článku 267 SFEU.

Ten fakt, že strany sporu souhlasí ohledně výkladu a aplikace unijního práva, nevylučuje sám o sobě povinnost soudu zahájit řízení o předběžné otázce.¹³⁶ Stejně tak, nemůže soud posledního stupně odmítnout položit předběžnou otázku z důvodu, že někdo z účastníků hlavního řízení vznesl požadavek na položení předběžné otázky opožděně.

Kromě toho, rozsudek *CILFIT* neobsahuje žádnou zmínku o tom, že by použití doktríny *acte clair* dávalo možnost soudům posledního stupně, při rozhodování, zda položit předběžnou otázku či nikoliv, brát v potaz důležitost případu pro strany nebo

---

¹³⁵ Závěrečná zpráva pracovní skupiny Sdružení státních rad a vrchních správních soudů Evropské unie ve spolupráci se Sítí předsedů nejvyšších soudních dvorů členských států Evropské unie na téma předběžných otázek. http://www.juradmin.eu/en/newsletter/pdf/Hr_20-En.pdf.

¹³⁶ Případ C-2/06 Willy Kempter KG v. Hauptzollamt Hamburg-Jonas. Viz také BOBEK, M.: *Learning to Talk: Preliminary Rulings, the Courts of the New Member States and the Court of Justice*; 45 Common Market Law Review 1611, 1631; 2008.

možné prodlevy řízení. Stejně platí i pro náklady spojené s podáním předběžné otázky.¹³⁷ Z pohledu unijního práva takový přístup je odůvodněný, jelikož všechny tyto faktory (náklady řízení, průtahy v řízení...) jsou zanedbatelné v porovnání s tím, zda se v daném sporu řeší složitá otázka výkladu unijního práva. Skutečně, některé z nejpozoruhodnějších rozsudků Soudního dvora vznikly jako odpovědi na předběžné otázky, které vzešly z jinak velmi málo významných řízení.

Nic méně praxe soudů některých členských států ukazuje jiný přístup k dané problematice. Zdá se, že soudy uplatňují *de minimis* uvážení při rozhodování, zda položit nebo nepoložit předběžnou otázku.¹³⁸ Mimoto, britský *Court of Appeal* radí, aby soudy při určení, zda postupovat podle článku 267/3 SFEU, „braly v potaz možné důsledky pro strany sporu v případě prodloužení řízení kvůli podání předběžné otázky, dále existenci podobných případů řešených před Soudním dvorem, a nakonec požadavky stran sporu“.¹³⁹ Lord Walker jednoduše říká, že soud posledního stupně vlastně „má právo brát možné prodlevy v řízení jako rozhodující faktor při uvážení, zda podat či nepodat předběžnou otázku“.¹⁴⁰ Stejný přístup nalézáme ve věci *Communauté de communes du Piémont de Barr et autres* před francouzskou Státní radou (*Conseil d'Etat*), v níž vládní advokát (*commissaire du gouvernement*) doporučil, aby ve věci bylo rozhodnuto bez obrácení se na Soudní dvůr s předběžnou otázkou. Vládní advokát, ačkoli uznal, že výklad unijního práva není zcela jasný, poradil soudu, aby ve věci rozhodl sám, jelikož položení předběžné otázky je časově náročné. Státní rada se nakonec skutečně neobrátila na Soudní dvůr.

Podle názoru pracovní skupiny soudců národních nejvyšších soudů na hodnocení a aplikaci kritérií *CILFIT*, musíme pamatovat na to, že je v zájmu stran sporu, vnitrostátních soudů a samotného Soudního dvora, aby se zamezilo podání málo významných předběžných otázek, což ve svém důsledku povede i k jednotě, soudržnosti a vývoji unijního práva. Pracovní skupina doporučuje, aby soud posledního stupně vždy

---

¹³⁷ Stanovisko Generálního advokáta Jacobse ve věci C-338/95 Wiener S.I. GmbH v. Hauptzollamt Emmerich.

¹³⁸ VAN HARTEN, H.: *The Application of Community Precedent and Acte Clair by the Hoge Raad: A Case Study in the Field of Establishment and Services*.

¹³⁹ http://www.juradmin.eu/colloquia/2002/england_wales.pdf.

¹⁴⁰ Rozsudek ze dne 25. listopadu 2009 ve věci *The Office of Fair Trading v Abbey National plc an others*; odstavec 48.

posoudil, zda je otázka opravdu hodná podání: „*Výklad za použití zdravého rozumu znamená, že čím menší je problém, tím více se soud může přesvědčit o své schopnosti daný problém vyřešit na základě své vlastní znalostí nebo chápání práva EU, jelikož Soudní dvůr by neměl být obtěžován menšími otázkami nebo otázkami, na které soudy mohou samy uspokojivě a přijatelně odpovědět.*“¹⁴¹

3.3 Následky nepoložení předběžné otázky

V předešlých kapitolách se hodně mluvilo o povinnosti vnitrostátních soudů posledního stupně se za jistých okolností obrátit na Soudní dvůr s předběžnou otázkou na výklad unijního práva. V případě otázky na platnost takovou povinnost mají i soudy, jež nejsou soudy poslední instance. Účel článku 267 SFEU – jednotnost aplikace. Hlavní problém při zajištění jednotného výkladu spočívá v tom, že Soudní dvůr musí dohlížet na celý proces od okamžiku, kdy otázka výkladu unijního práva teprve vyvstala v řízení před soudním orgánem členského státu, až do okamžiku, kdy vnitrostátní soud obdrží odpověď Soudního dvora na položenou předběžnou otázku. Smlouva o fungování EU nedává Soudnímu dvoru žádnou pravomoc, aby mohl vynutit dodržení povinnosti uložené soudům článkem 267 SFEU. A při tom všude tam, kde existuje nějaká povinnost, může dojít také k jejímu porušení, ať už úmyslnému nebo nedbalostnímu a podle teorie práva by po takovém porušení měla následovat určitá sankce.

Otázka odpovědnosti za nepředložení předběžné otázky je velmi zajímavou problematikou, ale také velmi obsáhlou, může být sama o sobě tématem diplomové práce. Proto v této kapitole jen okrajově nastíním hlavní dva směry, v nichž se daná záležitost vyvíjí.¹⁴²

---

¹⁴¹ Závěrečná zpráva pracovní skupiny Sdružení státních rad a vrchních správních soudů Evropské unie ve spolupráci se Sítí předsedů nejvyšších soudních dvorů členských států Evropské unie na téma předběžných otázek. http://www.juradmin.eu/en/newsletter/pdf/Hr_20-En.pdf.

¹⁴² Jinými méně využívanými a tudíž méně perspektivními možnostmi jsou: 1) žaloba Komise podle článku 258 SFEU (Případ C-129/00 Komise v. Itálie); 2) obnova řízení podle národního práva (Případ C-453/00 Kühne & Heitz NV v. Produktschap voor Pluimvee en Eieren); 3) žaloba u Evropského soudu pro lidská práva (Rozhodnutí Evropské komise pro lidská práva č. 20631/92 Divigsa v. Španělsko).

3.3.1 Případ *Köbler*¹⁴³

Dne 30. září 2003 vydal Soudní dvůr zásadní rozsudek ve věci odpovědnosti státu za škodu způsobenou porušením unijního práva rozsudkem vnitrostátního soudu. Pan Köbler, universitní profesor v rakouském Innsbrucku, se domáhal¹⁴⁴ přidělení speciálního příplatku za odsloužená léta, během kterých vyučoval na univerzitách jak v Rakousku, tak i v jiných členských státech EU, což ale neuznal Správní soudní dvůr (*Verwaltungsgerichtshof*).¹⁴⁵

Spor dospěl až k Zemskému soudu ve Vídni (*Landesgericht*), na nějž se pán Köbler obrátil. Tvrdil, že v jeho případě se jednalo o nepřímou diskriminaci, což je v rozporu se základní unijní svobodou volného pohybu pracovníků v rámci EU, a požadoval náhradu škody. Zemský soud tedy požádal Soudní dvůr o zodpovězení předběžné otázky, jejímž smyslem bylo, zda může členský stát být za akty moci soudní odpovědný, případně za jakých podmínek.

Ve své odpovědi Soudní dvůr konstatoval odpovědnost kterékoliv státní moci za škodu způsobenou jednotlivci porušením jeho unijního práva.¹⁴⁶ Odpovědnost výslovně moci soudní byla Soudem definována pouze ve vztahu k soudům posledního stupně.¹⁴⁷

*„ve světle základní role, kterou soudnictví hraje při ochraně práv vyplývajících jednotlivcům z ustanovení komunitárního práva, plná efektivita těchto ustanovení by byla zpochybněna a ochrana jednotlivců oslabena, pokud by se jednotlivci, za určitých podmínek, nemohli dovolávat odškodnění v případě, že jsou jejich práva poškozena porušením komunitárního práva způsobeným rozhodnutím soudu členského státu, rozhodujícího v poslední instanci“*¹⁴⁸

---

¹⁴³ Případ 224/01 Gerhard Köbler v. Republika Rakousko.

¹⁴⁴ Podle §50a rakouského zákona o platech (*Gehaltsgesetz*) BGBl., 1956/54, novela BGBl., I., 2001/34

¹⁴⁵ Rakouský soud neporušil svou povinnost položit předběžnou otázku, nicméně po odkazu Soudního dvora k jeho předchozí judikatuře vzal předběžnou otázku zpět. Následně překvalifikoval své dosavadní právní hodnocení věci a žalobu zamítl.

¹⁴⁶ Případ 224/01 Gerhard Köbler v. Republika Rakousko; bod 30-31.

¹⁴⁷ S ohledem na judikaturu Soudního dvora k povinnosti kteréhokoliv soudu položit otázky na platnost unijních aktů lze ovšem usuzovat, že porušení takové povinnosti – i soudem nižšího stupně – by mohlo rovněž vyústit v žalobu o náhradu škody.

¹⁴⁸ Případ 224/01 Gerhard Köbler v. Republika Rakousko; bod 33.

Pro uznání určitého státu odpovědným za rozhodnutí jeho vnitrostátního soudu musí být, podle Soudního dvora, splněny tři podmínky: 1) porušené právní ustanovení musí nadělovat jednotlivce určitými právy; 2) porušení unijního práva musí být dostatečně závažné a 3) musí existovat kauzální nexus mezi porušením práva a vzniklou škodou.¹⁴⁹

Výsledkem rozsudku *Köbler* je tedy existence možnosti žaloby jednotlivce před vnitrostátním soudem pro porušení unijního práva. Ovšem právem, kterého se domáhal pán Köbler nebylo podání předběžné otázky, nýbrž právo na volný pohyb pracovníků. Případ *Köbler* tedy nedává jasnou odpověď na to, zda i řízení o předběžné otázce zakládá individuální právo, při jehož porušení by vznikalo právo na kompenzaci škody. Jinými slovy, není zcela zřejmé, zda nepoložení předběžné otázky je samo o sobě dostatečným porušením unijního práva. Revolučním je *Köbler* spíše tím, že stanovil odpovědnost členského státu i v případě, že se porušení dopustí soud posledního stupně. Stále v této věci zůstává hodně nezodpovězených otázek, a proto bude velmi zajímavé sledovat vývoj judikatury Soudního dvora na dané téma.

3.3.2 Právo na zákonného soudce

Dalším následkem nepoložení předběžné otázky může být zrušení rozhodnutí vnitrostátního soudu ve věci samé, který měl povinnost předběžnou otázku položit, ale z určitých důvodů tak neučinil. Takové zrušení zpravidla provádí ústavní soud členského státu, jehož soud vydal vadné rozhodnutí, které bylo následně napadeno ústavní stížností. Ovšem pro to, aby napadnuté rozhodnutí bylo vskutku zrušeno, musí se jednat o závažné pochybení vnitrostátního soudu, které nakonec podstatným způsobem ovlivnilo konečné meritorní rozhodnutí. Nepředložení předběžné otázky lze považovat za druh procesního pochybení soudu posledního stupně, jelikož článek 267/3 SFEU je zjevně normou procesní. Logický lze dovodit, že porušení takové normy může být posouzeno jako zásah do subjektivního práva na spravedlivý proces, případně i práva na zákonného soudce,

---

¹⁴⁹ Případ 224/01 Gerhard Köbler v. Republika Rakousko; bod 51.

rozhoduje-li v důsledku procesního porušení jiný subjekt, než by vyplývalo z platné právní úpravy. K podobnému závěru ostatně dospěla již řada ústavních soudů členských států.¹⁵⁰

Průkopníkem v tomto směru se stal německý Spolkový ústavní soud (*Bundesverfassungsgericht*), jenž už ve svém slavném judikátu *Solange II*¹⁵¹ prohlásil Soudní dvůr za zákonného soudce ve smyslu čl. 101 odst. 1 věta 2.¹⁵² Základního zákona¹⁵³ a nepoložení předběžné otázky tedy za porušení práva na zákonného soudce. Totéž potvrdil i ve své pozdější judikatuře.¹⁵⁴

Základním kritériem při posouzení závažnosti porušení pro Spolkový ústavní soud je existence svévole. Jinými slovy, sankcionována budou pouze svévolná (*wiikürlich*) a zjevně nepřijatelná porušení. Konkrétní případy, kdy může rozhodnutí soudu poslední instance vést ke svévolnému porušení práva na zákonného soudce, pak Spolkový ústavní soud rozdělil do několika skupin: 1) neporozumění či podcenění povinnosti předložit předběžnou otázku (*grundsätzliche Verkennung der Vorlagepflicht*); 2) vědomé odchýlení od judikatury Soudního dvora bez předložení předběžné otázky (*bewusstes Abweichen ohne Vorlagebereitschaft*); 3) neúplnost judikatury Soudního dvora (*Unvollständigkeit der Rechtsprechung*).¹⁵⁵

Na judikaturu Spolkového ústavního soudu navázal i český Ústavní soud, který rovněž svévolné nepředložení předběžné otázky hodnotí jako porušení práva na zákonného soudce.

Za výkon svévole pak Ústavní soud považuje "*takové jednání soudu poslední instance aplikujícího normy komunitárního práva, které zcela opomene položit si otázku, zda by měl soud vznést předběžnou otázku k ESD, a její nepoložení řádně neodůvodní*

---

¹⁵⁰ Viz např. rozhodnutí slovenského Ústavního soudu ze dne 03.07.2008, IV. ÚS 206/08-50; rozhodnutí rakouského Ústavního soudu ze dne 30. 9. 1996, B 3486/96; rozhodnutí německého Spolkového ústavního soudu ze dne 22.10.1986, BVerfGE, 2 BvR 197/83 ze dne 22.10.1986.

¹⁵¹ Rozhodnutí Spolkového ústavního soudu BVerfGE, 2 BvR 197/83 ze dne 22.10.1986.

¹⁵² Článek 101 Základního zákona zní: „*Výjimečné soudy jsou nepřipustné. Nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci. Soudy pro zvláštní oblasti práva mohou být zřizovány pouze zákonem.*“

¹⁵³ Srov. Obdobné ustanovení české Listiny základních práv a svobod (úst. zák. č. 2/1993 Sb.) v článku 38 odst.1.

¹⁵⁴ Viz např. rozhodnutí Spolkového ústavního soudu BVerfGE, 2 BvR 2419/06 ze dne 06.05.2008.

¹⁵⁵ Rozhodnutí Spolkového ústavního soudu BVerfGE, 2 BvR 2419/06; bod 17.

*včetně posouzení výjimek, které vypracoval ve své judikatuře ESD. Jinými slovy, jde o případ, kdy soud nebere vůbec v potaz pro něj závaznou existenci kogentní úpravy obsažené v článku 234 Smlouvy o založení Evropských společenství. Pouhý názor soudu, že výklad daného problému považuje za zřejmý, nelze za řádné odůvodnění považovat; zejména takové konstatování nestačí v situaci, kdy je názoru soudu oponováno účastníkem řízení. Nedostatečné je rovněž to odůvodnění, které řádně nevysvětlí, jak a proč zvolené řešení konvenuje účelu komunitární právní normy. Jde i o případ, kdy soud opomenul vyložit kogentní normu obsaženou v čl. 234 Smlouvy o založení Evropských společenství, a tak odpírá konkrétním účastníkům právo na zákonného soudce garantované čl. 38 odst. 1 Listiny.*¹⁵⁶

Z judikatury českého Ústavního soudu je patrný, ve srovnání se Spolkovým ústavním soudem, větší důraz na procesní povinnost, vyplývající pro vnitrostátní soudy posledního stupně z článku 267 SFEU, a snaha o zohlednění judikatury Soudního dvora. Ale ať už je postoj jednotlivých ústavních soudů k unijnímu právu jakýkoliv, dostávají se nepochybně čím dál častěji do situací, kdy jsou nuceny unijní právo vykládat, zejména v případech, kdy posuzují, zda národní soud dostal svým povinností vyplývajícím z čl. 267 SFEU. V tomto ohledu když vezmeme v potaz zásadu přednosti unijního práva a článek 4 odst. 3 SFEU, musí ústavní soud, jako orgán členského státu, vykládat ústavní právo na zákonného soudce eurokonformně,¹⁵⁷ a tudíž má povinnost zrušit rozhodnutí vnitrostátního soudu posledního stupně, které bylo přijato v rozporu s článkem 267 SFEU.

Kvalifikace svévolného nepředložení předběžné otázky jako porušení práva na zákonného soudce je s ohledem na výše zmíněné nepochybně možná a vzhledem k potřebě zajistit kompatibilitu jednotlivých právních systémů dokonce žádoucí.

---

¹⁵⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 08.01.2009, II.ÚS 1009/08; bod 22.

¹⁵⁷ Srovnej Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27.03.2008, Pl.ÚS 56/05; bod 28.

4. Reforma kritérií *CILFIT*

Z podrobnější analýzy kritérií *CILFIT* v předešlých kapitolách vyplývá, že tyto kritéria obsahují řadu problematických aspektů. Případ *Lyckeskog* v němž švédský soud přímo vybízel Soudní dvůr k reformě podmínek *CILFIT* byl první svého druhu, ovšem dá se předpokládat, že nebude posledním. Takových případů bude jen přibývat, až nakonec Soudní dvůr bude „donucen“ k reformě. Ovšem podoba dané reformy zatím zůstává nejasnou. V této kapitole proberu zatím naznačené směry možného vývoje a přidám vlastní úvahy na toto téma.

Kritéria *CILFIT* byla už nejednou kritizována odbornou veřejností. Z konstruktivního hlediska jsou ale důležitá výmluvná stanoviska Generálních advokátů Jacobse, Tizzana a Colomera, kteří ke kritice také přidali návrhy na možné vylepšení těchto kritérií.

Tak v roce 1997 si Generální advokát Jacobs ve věci *Wiener*¹⁵⁸ položil otázku, zda je nezbytné a vhodné, aby vzhledem k vývoji Unie Soudní dvůr judikoval ve všech věcech, kde se aplikuje unijní právo. Se vši úctou ke vnitrostátním soudům poslední instance Jacobs navrhnul, aby takové soudy měly povinnost položit předběžnou otázku pouze, pokud otázka má široký rozsah a význam pro celý unijní právní systém. Jacobs předvídal pozitivní vývoj v případě takového evolučního pojetí článku 267 SFEU.

V roce 2002 se Generální advokát Tizzano také vyjádřil k dané problematice ve svém stanovisku k již zmiňované věci *Lyckeskog*.¹⁵⁹ Tizzano argumentoval proti tomu, co nepřímo vyplývalo z otázky švédského soudu. Ten v podstatě navrhl subjektivní test založený pouze na přesvědčení vnitrostátního soudu o tom, že je v právu samostatně rozhodnout podle unijních předpisů, jelikož – podle vnitrostátního soudu – výklad dané unijní právní úpravy nepředstavuje potíže. Generální advokát Tizzano dodal, že požadavek *CILFIT* stanovující, že věc musí být natolik „zřejmá“, že neponechává prostor pro žádnou „rozumnou pochybnost“ nezakládá další podmínku. Naopak, požadavek zřejmosti se vztahuje k rozumné pochybnosti, je jeho kvalifikací, což má zdůraznit, že pochybnost musí opravdu existovat a nemůže být subjektivní. Podle Tizzana, kritéria *CILFIT*

---

¹⁵⁸ Případ C-338/95 Wiener S.I. GmbH v. Hauptzollamt Emmerich.

¹⁵⁹ Případ C-99/00 Trestní řízení proti Kennymu Rolandu Lyckeskogovi.

ponechávají soudům poslední instance podstatnou míru uvážení, a tak odmítal vystavit doktrínu *acte clair* ještě vyššímu stupni subjektivismu a uvážení.

O tři roky později ve svém stanovisku k případu *Gaston Schul*¹⁶⁰ se tímto tématem zabýval Generální advokát Colomer, jenž uvedl, že Soudní dvůr by měl přizpůsobit podmínky stanovené v *CILFIT* k požadavkům nové doby. Colomer uznal, že kritéria *CILFIT* byly odůvodněny v době, kdy byly přijaty mimo jiné proto, že bylo nutné omezit příliš liberální přístup některých národních soudů k doktríně *acte clair*. Avšak, podle něj, znalost unijního práva vnitrostátními soudy značně vyrostla od časů, kdy bylo judikováno ve věci *CILFIT*. Colomer se také vyjádřil pro větší nezávislost vnitrostátních soudů, což by odlehčilo nápad Soudního dvora. Ten by se potom mohl soustředit na případy, které se dotýkají obecných zájmů Unie. Na závěr Generální advokát poznamenal, že v případech, kdy Soudní dvůr spoléhal na *CILFIT*, ani se nezmínil o požadavku, že vnitrostátní soudce musí být přesvědčen, že jeho kolegové z jiných členských států a Soudní dvůr budou vykládat stejné ustanovení shodně.

Jak vyplývá z výše uvedeného, Generální advokáti se shodují ohledně otázky, zda povolit či nepovolit vnitrostátním soudům posledního stupně určitou míru uvážení. Všichni tři se vyjádřili pro přenechání určité volnosti vnitrostátním soudům. To, co je odlišuje, je názor na to, zda kritéria *CILFIT* umožňují přenechání takového uvážení již za dnešního stavu věcí. Tizzano si myslí, že ano, Jacobs s Colomerem zaujali opačné stanovisko.

Stanoviska těchto tří Generálních advokátů ukazují, že, za prvé i uvnitř samotného Soudního dvora se vážně uvažuje o povolení vnitrostátním soudům posledního stupně určité míry uvážení s ohledem na konstrukci doktríny *acte clair*. Za druhé, ten fakt, že dokonce nejzkušenější unijní právníci nesouhlasí ohledně správného přečtení rozsudku *CILFIT*, může být považován jako jasný důkaz toho, že je na čase přehodnotit kritéria stanovená tímto rozsudkem.

Východiskem pro revizi kritérií *CILFIT* by zřejmě měl být účel článku 267 jako celku a zvláště potom odstavce třetího daného ustanovení. Podle Soudního dvora, účelem

---

¹⁶⁰ Případ C-461/03 *Gaston Schul Douane-expediteur BV v. Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit*.

článku 267 „je zajistit jednotný výklad a použití komunitárního práva ve všech členských státech“; „konkrétním cílem třetího odstavce je zamezit vzniku vnitrostátní judikatury odporující ustanovením komunitárního práva v jakémkoliv členském státě.“¹⁶¹ Tudíž článek 267 má v zásadě za úkol ustavit obecně použitelný výklad, který jde nad rámec jednotlivého případu.¹⁶² Takový vyšší cíl nedovoluje soudům posledního stupně, aby zvažovaly zájmy stran sporu v hlavním řízení. Ovšem je zjevné, že zároveň takový cíl zbavuje soudy poslední instance povinnosti pokládat předběžnou otázku pokaždé, kdy přijde do styku s unijním právem. Tedy kritéria *CILFIT* by měly být upraveny tak, aby z nich bylo patrné, že předběžná otázka podle článku 267/3 musí být položena v případech, které mají obecný význam pro celou Unii, a kde je skutečně potřeba jednotného výkladu.¹⁶³ Proto se doporučuje, aby podmínky *CILFIT* byly chápány jako dovolující soudům posledního stupně upustit od položení předběžné otázky, neponechává-li správné použití unijního práva žádný prostor pro rozumné pochybnosti.¹⁶⁴

V následujících podkapitolách představím nejlépe uskutečnitelné možnosti reformy kritérií *CILFIT*.

---

¹⁶¹ Případ 107/76 Hoffmann-La Roche AG proti Centrafarm Vertriebsgesellschaft Pharmazeutischer Erzeugnisse mbH, odstavec 5; a spojené věci 35/82 a 36/82 Morson a Jhanjan v. Nizozemsko, odstavec 8.

¹⁶² Stanovisko Generálního advokáta Jacobse ve věci C-338/95 Wiener S.I. GmbH v. Hauptzollamt Emmerich, odstavec 55.

¹⁶³ Stanovisko Generálního advokáta Jacobse ve věci C-338/95 Wiener S.I. GmbH v. Hauptzollamt Emmerich, odstavec 65.

¹⁶⁴ Stanovisko Generálního advokáta Jacobse ve věci C-338/95 Wiener S.I. GmbH v. Hauptzollamt Emmerich, odstavce 64-65.

4.1 Článek 99 Jednacího řádu Soudního dvora

Během řízení ve věci *Lyckeskog* zástupce Komise navrhl, aby kritéria *CILFIT* byly vykládány ve světle článku 99 Jednacího řádu Soudního dvora (tehdy článku 104/3/2).¹⁶⁵ Tento článek je zařazen do Hlavy III (Řízení o předběžné otázce) a zní následovně:

„Pokud se položená předběžná otázka shoduje s otázkou, o níž již Soudní dvůr rozhodl, pokud lze odpověď na tuto otázku jasně vyvodit z judikatury nebo pokud o odpovědi na položenou předběžnou otázku nelze rozumně pochybovat, může Soudní dvůr kdykoli na návrh soudce zpravodaje a po vyslechnutí generálního advokáta rozhodnout usnesením s odůvodněním.“

Návrh Komise byl zřejmě vyvolán tím, že toto ustanovení má blízky vztah ke *CILFIT*. Článek 99 Jednacího řádu Soudního dvora byl poprvé prosazen Pracovní skupinou pro budoucnost soudního systému Evropských společenství¹⁶⁶ a v této souvislosti Pracovní skupina převzala pojem „rozumné pochybnosti“, který je klíčovým pojmem pro článek 99, z rozsudku *CILFIT*.¹⁶⁷ To, že formulace byla převzata právě z *CILFIT*, je zejména zřejmé z francouzské¹⁶⁸ verze dokumentu, v níž slovní spojení „neponechává žádný prostor pro rozumné pochybnosti“ bylo formulováno jako „*ne laisse place à aucun doute raisonnable*“, což jsou přesně slova, která nacházíme v odstavci 16 rozsudku *CILFIT*. Současné znění a nové číslování tento článek obdržel po přijetí obnoveného Jednacího řádu dne 25. září 2012.¹⁶⁹

Soudní dvůr ani neokomentoval návrh Komise, ani nezaujal žádné stanovisko k dané otázce v jiných případech.¹⁷⁰ Oproti tomu, Generální advokát Tizzano ve svém stanovisku k věci *Lyckeskog* okomentoval tento návrh – a nekompromisně ho zamítl.

---

¹⁶⁵ Stanovisko Generálního advokáta Tizzano ve věci C-99/00 Trestní řízení proti Kennymu Rolandu Lyckeskogovi, odstavec 53. Rovněž stanovisko Generálního advokáta Albera ve věci C-340/99 TNT Traco SpA v. Poste Italiane SpA a dalším, odstavec 37-38.

¹⁶⁶ http://ec.europa.eu/dgs/legal_service/pdf/due_en.pdf

¹⁶⁷ Závěrečná zpráva Pracovní skupiny pro budoucnost soudního systému Evropských společenství, odstavec 18 ve spojení s odstavcem 15; leden 2000; str. 15 a 18.

¹⁶⁸ Pracovní jazyk Soudního dvora.

¹⁶⁹ Jednací řád Soudního dvora ze dne 25. září 2012 (Úř. věst. L 265, 29.9.2012), se změnou ze dne 18. června 2013 (Úř. věst. L 173, 26.6.2013, s. 65).

¹⁷⁰ Pro úplnost je nutno poznamenat, že Soud aplikoval článek 104/3/2 (nyní 99) Jednacího řádu ve spojených věcech C-435/02 a C-103/03 Axel Springer AG v. Zeitungsverlag Niederrhein GmbH & Co. Essen KG a Hans-Jürgen Weske. Pro nalezení spojitosti mezi článkem 99 Jednacího řádu a doktrínou *acte clair* srovnaj s případem T-47/02 Manfred Danzer a Hannelore Danzer v. Rada Evropské unie.

Uvedl následující: „nevidím žádný vztah mezi možností zjednodušení kritérií *CILFIT* a novým zněním článku 104/3 Jednacího řádu. V prvním případě, problém spočívá v existenci a míře pochybností ohledně komunitárního práva, které vnitrostátní soud musí mít, aby se dokázal rozhodnout, zda položit nebo nepoložit předběžnou otázku Soudnímu dvoru. V případě druhém, se naopak potýkáme s pochybnostmi, které v Soudu může vyvolat odpověď na otázku, což potom určí i postup při zodpovězení otázky. Z toho je patrné, že východiska a účely článku 234/3 SES a článku 104/3 Jednacího řádu jsou, a mají být, úplně odlišné, takže se nelze odvolat na jeden z nich pro podpoření druhého.“

Tedy se nejeví jako pravděpodobné, že výklad Soudního dvora článku 99 Jednacího řádu může být využit jako vodítko pro výklad kritérií *CILFIT* v jejich dnešní podobě. Ovšem bude-li zahájena revize daných kritérií, tak jak je uvedeno výše, je celkem logické, aby konstrukce nových kritérií byla vystavěna na základě výkladu Soudním dvorem článku 99 Jednacího řádu. To ale, samozřejmě, předpokládá, že takový výklad Soudního dvora je schopen být takovým základem, jednoduše řečeno: zda bude na čem stavět. Pro pochopení se zkusím podívat na dosavadní judikaturu Soudního dvora.

Až do teď se článku 99 (a jeho předchůdce článku 104/3) Jednacího řádu využilo jen ojediněle. Dá se předpokládat, že to je vyvoláno velmi opatrným použitím daného ustanovení, a že Soudní dvůr jej aplikuje pouze, když je věc opravdu zřejmá a nelze o ní rozumně pochybovat. Není tomu ovšem tak. Svědčí o tom ten fakt, že zatímco většina jednoduchých případů je přidělována tříčlenným senátům (čili nejmenším možným), jiné případy týkající se článku 99 Jednacího řádu byly rozhodnuty senáty o pěti soudcích.¹⁷¹ Navíc, v řadě takových případů strany sporu nesouhlasily s tím, že věc nevzbuzuje žádné rozumné pochybnosti.¹⁷² Co ale překvapuje více je, že občas svůj nesouhlas ohledně jasnosti a zjevnosti věci vyjádřily i členské státy.¹⁷³

---

¹⁷¹ Viz např. případ C-518/99 Richard Gaillard v. Alaya Chekili; případ C-175/00 Marie-Josée Verwayen-Boelen v. Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening; spojené věci C-307-311/00 Oliehandel Koeweit BV a další v. Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer. V případě C-242/99 Johann Vogler v. Landwirtschaftliche Alterskasse Schwaben Soud dokonce rozhodoval v plénu.

¹⁷² Viz např. spojené věci C-435/02 a C-103/03 Axel Springer AG v. Zeitungsverlag Niederrhein GmbH & Co. Essen KG a Hans-Jürgen Weske.

¹⁷³ Viz případ C-518/99 Richard Gaillard v. Alaya Chekili; případ C-30/00 William Hinton & Sons Ld^a v. Fazenda Pública a případ C-85/03 Mavrona & Sia OE v. Delta Etaireia Symmetochon AE.

Nedostatek judikatury na dané téma je velkou překážkou ve vytvoření jasné představy ohledně použití článku 99 Jednacího řádu. Nicméně je zřetelné, že nejdůležitějším požadavkem pro soudce je jednoduchost nalezení správné odpovědi. Ve většině rozsudků se to projevuje jasným (a často krátkým) odůvodněním. Zdá se, že dalším důležitým faktorem je použití předešlé judikatury na podporu odpovědi, aniž by to bylo podřazeno pod *acte éclairé*.¹⁷⁴ K tomu, pochopitelně, většina případů působí jako málo významné. Avšak málomluvnost Soudního dvora nedovoluje učinit konkrétní závěr, zda při použití článku 99 Jednacího řádu těmto faktorům skutečně dal nějakou váhu. Taková nevýřečnost znemožňuje přesnou identifikaci jakýchkoliv specifických faktorů, které měly vliv na rozhodnutí Soudu. Na příklad, bylo by pochopitelné, kdyby Soud bral v úvahu všeobecnou důležitost výkladu nebo vykládaného ustanovení. Průzkum judikatury ale ukazuje, že ve velkém množství případů odpověď na konkrétní otázku je většinou podstatná pouze pro danou věc a je nepoužitelná pro jiné případy projednávané před vnitrostátními soudy.¹⁷⁵ Stejně tak, i když v menší míře, jsou málo podstatné i unijní akty, které jsou předkládány Soudnímu dvoru k výkladu.¹⁷⁶ Celkově judikatura na dané téma postrádá jednotnost a je nepřehledná, kvůli čemuž se dá jen těžko vyzorovat, čím se Soud řídí a co je pro něj důležité při rozhodování v těchto věcech. Tyto rozsudky po přečtení zanechávají pocit nesoudržnosti.

Mezi rozsudkem *CILFIT* a článkem 99 Jednacího řádu Soudního dvora vskutku existuje určitý vztah. Nicméně, nejednotný výklad a použití článku 99 Jednacího řádu samotným Soudním dvorem může jen těžko poskytnout pomoc při úpravě a vylepšení kritérií *CILFIT*, což mě v této práci především zajímá.

---

¹⁷⁴ Viz např. případ C-242/99 Johann Vogler v. Landwirtschaftliche Alterskasse Schwaben; případ C-424/01 CS Communications & Systems Austria GmbH v. Allgemeine Unfallversicherungsanstalt; případ C-395/02 Transport Service NV v. Belgische Staat.

¹⁷⁵ Viz např. případ C-446/02 Hauptzollamt Hamburg-Jonas v. Gournik & Partner GmbH; případ C-447/04 Autohaus Ostermann GmbH v. VAV Versicherungs AG. V případě C-175/00 Marie-Josée Verwayen-Boelen v. Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening, odstavec 25 Soud výslovně omezuje působnost daného usnesení pouze na tento konkrétní případ.

¹⁷⁶ Např. případ C-82/02 Agence maritime Lalemant NV proti Malzfabrik Tivoli GmbH.

4.2 Povinnost vnitrostátního soudu předložit odůvodnění

Systém soudnictví Evropské unie do určité míry záleží na vnitrostátních soudech, které implementují rozhodnutí Soudního dvora v praxi. Členové Soudního dvora vyjádřili obavy ze zasahování do doktríny *acte clair*, což by, podle nich, vedlo k rozhodování v mnoha případech bez podání předběžné otázky, ačkoli by toho bylo zapotřebí.¹⁷⁷

Úprava kritérií *CILFIT* takovým způsobem, že vnitrostátní soud bude mít povinnost položit předběžnou otázku pouze tehdy, kdy případ bude mít širší význam, a tudíž bude skutečně potřeba jednotného výkladu, s sebou přináší otázku, a sice jak vnitrostátní soud pozná, že se jedná o takovou věc. Proto Generální advokát Tizzano ve svém stanovisku upozornil, že je potřeba objektivního ověření toho, zda unijní akt skutečně nevyvolává žádné rozumné pochybnosti.¹⁷⁸

Tudíž je nutno přijmout určitá opatření pro kontrolu, zda nové pozměněné podmínky *CILFIT* byly splněny, a zda byly uplatněny objektivním způsobem.

Možnosti kontroly použití doktríny *acte clair* – a tím pádem snížení počtu nepředvídatelných rozhodnutí – lze dosáhnout rozšířením tak zvaného „švédského modelu“ na celou Unii. O „švédském modelu“ se začalo hovořit v souvislosti s řízením podle článku 258 SFEU, které Komise zahájila vůči Švédsku, jelikož se domnívala, že švédské soudy posledního stupně příliš často porušovaly povinnost plynoucí z článku 267 SFEU.¹⁷⁹ V reakci na to švédský parlament učinil několik změn v právním řádu, podle nichž každý soud posledního stupně musí předložit odůvodnění, proč nepoložil předběžnou otázku i přes námitky stran sporu, že by vysvětlení určitých ustanovení unijního práva pomohlo vyřešit celou věc.¹⁸⁰ Bude-li takový model přijat v celé Evropské Unii, zvýší to transparentnost použití doktríny *acte clair* vnitrostátními soudy. Sporná rozhodnutí tak budou podrobena přísné analýze a kritice ze strany kolegů v rámci právníkové odborné společnosti. Zůstává ale otázka, zda tento model bude pro všechny členské státy povinný, nebo zda ho dobrovolně převezmou jen ty, které to uznají za

---

¹⁷⁷ Stanovisko Generálního advokáta Tizzano ve věci C-99/00 Trestní řízení proti Kennymu Rolandu Lyckeskogovi, odstavce 63-76.

¹⁷⁸ Stanovisko Generálního advokáta Tizzano ve věci C-99/00 Trestní řízení proti Kennymu Rolandu Lyckeskogovi, odstavec 54.

¹⁷⁹ Odůvodněné stanovisko Komise vůči Švédsku, C (2004) 3899.

¹⁸⁰ SFS 2006:502. Zákon nabyl platnosti dne 1. července 2006.

vhodné. Z pohledu jednoty unijního práva první možnost se jeví jako vhodnější, jelikož přehnaná volnost vede k roztržičnosti. To se pokusila naznačit i Komise v řízení proti Švédsku. V jejím vyjádření nacházíme, že povinnost zavést „švédský model“ vlastně vyplývá ze společného přečtení článků 234 a 10 SES (nyní článku 267 SFEU a článku 4/3 SEU),¹⁸¹ ale to je, dle mého, příliš extensivní výklad zásady loajální spolupráce.¹⁸² Nicméně zavedení takového modelu spolu s upravenými kritérii *CILFIT* se jeví jako velmi realistická možnost.

Smysluplnost a odůvodněnost takového postupu potvrdil i Evropský soud pro lidská práva svým rozsudkem ve věci *Ullens de Shooten* ze dne 20. září 2011.¹⁸³ V dané věci ESLP měl posoudit, zda nepodání předběžné otázky Soudnímu dvoru EU je porušením práva na spravedlivé řízení, které zaručuje první odstavec článku 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv. ESLP konstatoval, že v posuzovaném případě k takovému porušení nedošlo, jelikož národní soud posledního stupně (*Conseil d'Etat*) zcela oprávněně využil výjimky *CILFIT* pro nepoložení předběžné otázky. Soud ovšem uvedl, že článek 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv uvaluje vnitrostátním soudům povinnost odůvodnit své rozhodnutí o nepoložení předběžné otázky.¹⁸⁴ A z toho dovodil, že:

*„Ve specifickém kontextu třetího odstavce článku 267 SFEU to znamená, že vnitrostátní soudy, vůči jejichž rozhodnutí nejsou přípustné žádné opravné prostředky podle vnitrostátního práva, a jež odmítají položit předběžnou otázku na výklad unijního práva Soudnímu dvoru, jsou povinny uvést důvody takového odmítnutí ve světle výjimek stanovených judikaturou Soudního dvora...“*¹⁸⁵

---

¹⁸¹ Odůvodněné stanovisko Komise vůči Švédsku, C (2004) 3899.

¹⁸² Avšak ve svém Odůvodněném stanovisku se Komise opírala o rozhodnutí Soudního dvora ve věci 222/86 *Unectef v. Georges Heylens*, v němž Soud uznal, že povinnost předložit odůvodnění pro nepoložení předběžné otázky skutečně v určitých situacích vyplývá přímo z primárního unijního práva.

¹⁸³ Věc *Ullens de Shooten a Rezabek v. Belgie*. Applications nos. 3989/07 & 38353/07

¹⁸⁴ Věc *Ullens de Shooten a Rezabek v. Belgie*. Applications nos. 3989/07 & 38353/07; bod 60.

¹⁸⁵ Věc *Ullens de Shooten a Rezabek v. Belgie*. Applications nos. 3989/07 & 38353/07; bod 62.

4.3 Poradní orgán

Položení nebo nepoložení předběžné otázky na výklad unijního práva, ve finále vždy záleží na tom, jak vnitrostátní soud posledního stupně chápe doktrínu *acte clair*. Dnešní podmínky *CILFIT* ponechávají soudům tak malou míru uvážení, že tím není ohroženo jednotné použití doktríny. Se změnou kritérií se to však také změní, proto je potřeba zajistit správnou aplikaci *acte clair* napříč Unii.

Nejvíce přirozeným řešením by bylo umožnit soudům posledního stupně konzultovat svá rozhodnutí s určitým centralizovaným orgánem.¹⁸⁶ Vnitrostátní soudy by měly mít možnost obdržet radu od Soudního dvora pokaždé, když budou uvažovat o vyřešení věci bez položení předběžné otázky. Soudní dvůr by tak mohl upozornit na určitou judikaturu, která by jinak vnitrostátním soudům unikla. Taková korespondence by měla probíhat mimo řízení. Tím pádem národní soudy nebudou muset položit předběžnou otázku, ve věci rozhodnou samy (po konzultaci se Soudním dvorem) a ušetří tím čas sobě, Soudu v Lucemburku i stranám sporu. Na druhou stranu, Soudní dvůr by měl také mít více informací ohledně případů projednávaných před vnitrostátními soudy, u kterých je pravděpodobné, že předběžná otázka nebude položena.

Pro tento účel může být posíláno Oddělení výzkumu a dokumentace Soudního dvora, které by poskytovalo konzultace soudům poslední instance. Je potřeba zdůraznit, že účel toho všeho není zavést přísnou kontrolu nebo naopak druh zjednodušeného řízení. Skutečným záměrem je dovolit vnitrostátním soudům posledního stupně získat radu při řešení případu týkajícího se unijního práva. Takový mechanismus může nejen zvýšit pravděpodobnost toho, že skutečně důležité případy budou řešeny především Soudním dvorem a ne vnitrostátními soudy, ale zároveň zbaví Soudní dvůr velkého počtu triviálních předběžných otázek.

---

¹⁸⁶ Závěrečná zpráva Pracovní skupiny pro budoucnost soudního systému Evropských společenství, str. 19; leden 2000.

4.4 Vylepšení doktríny *acte clair*

Nejslabším místem rozhodnutí *CILFIT* je doktrína *acte clair*. Jejím použitím v systému unijního práva dochází k tomu, že vnitrostátní soudy provádějí výklad unijního práva ve všech stádiích řízení před nimi:

- 1) Poprvé vykládají unijní právo, když posuzují, zda otázka je relevantní, tedy zda má vliv na řešení sporu ve smyslu odstavce 10 rozsudku *CILFIT*. Na druhou stranu, vnitrostátní soudy mají pravomoc samostatně usoudit, že spor má unijní rozměr, a podat *ex officio* předběžnou otázku Soudnímu dvoru. Při tom ale porušují zásadu civilního řízení tím, že „*opouští přidělenou jim pasivní roli a jdou nad rámec obsahu sporu, který určily samotné strany sporu. Soudy se opírají o jiná fakta a okolnosti, než na kterých žalující strana postavila svou žalobu*“.¹⁸⁷
- 2) Podruhé dochází k výkladu během rozhodování na základě *CILFIT*, zda položit nebo nepoložit předběžnou otázku na výklad. Podle podmínek *CILFIT*, vnitrostátní soudy mohou nabýt dojmu, že věc je zcela jasná a rozhodnout ve věci samostatně.
- 3) Když se národní soud rozhodne položit předběžnou otázku, musí předložit veškerou dokumentaci nezbytnou pro vynesení rozhodnutí Soudním dvorem. Právě při sestavování seznamu dokumentace dochází k třetímu „výkladu“. Soudní dvůr nemá pravomoc samostatně zjišťovat skutkové okolnosti případu a nemůže být obeznámen s právem všech členských států. Potvrdil to i v judikatuře: „*článek 177 Smlouvy o EHS je založen na striktním rozdělení kompetencí mezi vnitrostátními soudy a Soudním dvorem. Nedává Soudu pravomoc dohledávat fakta týkající se případu nebo kritizovat důvody pro položení předběžné otázky*“.¹⁸⁸ Tím pádem, vnitrostátní soud musí vylíčit skutkový stav a národní právní pozadí v dokumentaci pro Soudní dvůr, čímž může podstatně ovlivnit jeho rozhodnutí.
- 4) Nakonec finální výklad je prováděn, když rozhodnutí Soudního dvora je doručeno vnitrostátnímu soudu, a ten jej musí zařadit do kontextu hlavního řízení. Často

---

¹⁸⁷ Spojené věci 430/93 a 431/93 Jeroen van Schijndel a Johannes Nicolaas Cornelis van Veen v. Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten, odstavec 22.

¹⁸⁸ Případ 5/77 Carlo Tedeschi v. Denkavit Commerciale s.r.l., odstavec 17.

rozhodnutí Soudního dvora obsahují pokyny velmi obecného charakteru, s čímž se musí vypořádat ve světle vnitrostátní právní úpravy. Na příklad ve věci *i-21 a Arcor*¹⁸⁹ Soudní dvůr po tom, co potvrdil kritéria případu *Kühne & Heitz*,¹⁹⁰ dodal následující:

*„přísluší vnitrostátnímu soudu, aby posoudil, zda taková právní úprava jasně neslučitelná s právem Společenství, jako je právní úprava, na které se platební výměry dotčené v původním řízení zakládají, je zjevně protiprávní ve smyslu dotyčného vnitrostátního práva.“*¹⁹¹

Pro doplnění můžu říci, že v podstatě rozhodnutí Soudního dvora se nachází výkladové pravidlo, ale formálně to je závazná instrukce pro vnitrostátní soud. Soudní dvůr nerozhoduje přímo o kompatibilitě národního práva s právem EU, to je úloha vnitrostátního soudu. V judikatuře čteme:

*„i když Soudnímu dvoru nepřísluší, aby se v rámci řízení zahájeného na základě článku 234 ES vyjadřoval ke slučitelnosti norem vnitrostátního práva s ustanoveními práva Společenství, protože výklad těchto norem přísluší vnitrostátním soudům, Soudní dvůr zůstává příslušný k tomu, aby vnitrostátním soudům poskytl veškeré poznatky k výkladu práva Společenství, které jim umožní posoudit slučitelnost takových norem s právní úpravou Společenství.“*¹⁹²

To znamená, že právě vnitrostátní soudy formálně vydávají finální rozhodnutí o slučitelnosti národního a unijního práva, ovšem podle instrukcí Soudního dvora. Případná reforma podmínek *acte clair* by pomohla vnitrostátním soudům, odhodlají-li se rozhodovat ve věci bez položení předběžné otázky, a zároveň zmenší prostor pro případné chyby.

---

¹⁸⁹ Spojené věci C-392/04 a C-422/04 *i-21 Germany GmbH and Arcor AG & Co. KG v. Bundesrepublik Deutschland*.

¹⁹⁰ Případ C-453/00 *Kühne & Heitz NV v. Produktschap voor Pluimvee en Eieren*, odstavce 27-28.

¹⁹¹ Spojené věci C-392/04 a C-422/04 *i-21 Germany GmbH and Arcor AG & Co. KG v. Bundesrepublik Deutschland*; bod 71.

¹⁹² Případ C-443/06 *Erika Waltraud Ilse Hollmann v. Fazenda Pública*, odstavec 18.

Jako nové podmínky, které národní soudy budou muset splnit, navrhuji vylepšená kritéria současné *acte clair*: 1) znalost stupně vývoje unijního práva; 2) zřejmost řešení pro soudy jiných členských států; 3) jazyková komparace.

Základní podmínkou pro odstranění rozumných pochybností v nové doktríně bude první podmínka – stupeň vývoje práva EU. Dvě podmínky existující dnes v *acte clair* – charakteristické rysy unijního práva a specifická terminologie – jsou nadbytečné, jelikož jsou zahrnuty v podmínce „stupně vývoje unijního práva“, protože není možné mít představu o vývoji unijního práva bez znalosti jeho typických znaků, právních institutů a terminologie. Toto kritérium také zahrnuje neustálé sledování judikatury Soudního dvora. Soudní dvůr již několikrát ukázal, že svou předešlou judikaturu může zrušit nebo vylepšit.¹⁹³ Jako příklad lze uvést politiku Soudního dvora v oblasti volného pohybu zboží. Názory Soudu v dané problematice se změnily a dál to najevo¹⁹⁴ tím, že vylepšil formuli z případu *Dassonville*¹⁹⁵ novým rozsudkem ve věci *Keck*.¹⁹⁶

Požadavek znalosti stupně vývoje unijního práva souvisí s „měkkou“ povahou unijního precedentu. Judikaturu lze pomyslně rozdělit na různé generace. Určitá rozhodnutí odpovídají jednotlivým vývojovým etapám judikatury, ale je sporné, zda zapadnou do jiného období. Znalost současného stavu ve vývoji unijního práva může být rozhodující pro pochopení kontextu a možného řešení případu.

Druhý požadavek, že věc musí být „stejně zřejmá jiným soudům“, by měl být striktně dodržován. To, že věc musí být zřejmá i Soudnímu dvoru, jsem záměrně vyloučil z dnešního znění daného kritéria. Za prvé, taková podmínka je nadbytečná, jelikož chce-li vnitrostátní soud rozhodnout o výkladu samostatně, fiktivně zaujímá místo Soudního dvora, což předpokládá, že věc je stejně zřejmá i Soudnímu dvoru. Za druhé, vyloučení Soudního dvora z dané podmínky, zdůrazňuje povinnost vnitrostátních soudců sledovat judikaturu svých kolegů z jiných členských států. Právě znalost judikatury a nikoliv myšlenek soudců, dává možnost rozhodnout, zda pro ně věc je či není stejně zřejmá.

---

¹⁹³ Viz např. případ C-150/04 Komise v. Dánsko; případ C-204/90 Hans-Martin Bachmann v. Belgický stát.

¹⁹⁴ CORDEWENER, A.: *The Prohibitions of Discrimination and Restriction within the Framework of the Fully Integrated Internal Market*; EU Freedom and Taxation; IBFD; 2006; str. 21.

¹⁹⁵ Případ C-8/74 Procureur du Roi v. Benoît a Gustave Dassonville.

¹⁹⁶ Případ C-267/91 Trestní řízení proti Bernardu Keckovi a Danielu Mithouardovi.

Pokud soud narazí na judikaturu jiného soudu s opačným posouzením řešené otázky, podmínka zřejmosti není splněna, a měl by se obrátit na Soudní dvůr s předběžnou otázkou. Tím se předejde možného odlišného použití unijního práva na základě odlišných výkladu v různých členských státech. Souhlasím s názorem Soudního dvora, že „*se nesmí vyžadovat, aby věc byla stejně zřejmá i orgánům nesoudního charakteru, takovým jako správní úřady*“¹⁹⁷ Hlavním důvodem je to, že už znalost judikatury soudů v jiných členských státech je dost velkým úkolem, a sledování ještě i správní praxe je téměř nemožné.

Nová kritéria by měla být aplikována v praxi a nezůstat jako seznam přání na papíře. Nutnost znalosti judikatury soudů jiných členských států nevyhnutelně posílí spolupráci mezi soudy posledního stupně. Nehledě na veškerou úctu k soudcům Soudního dvora, kteří se již řádu let podílí na vývoji unijního práva, budoucnost práva EU by měla být v rukou nejvyšších soudů členských států. Je to zdroj, který doteď nebyl příslušně využíván. Soudci Soudního dvora dokáží skvěle vystihnout a rozvinout podstatné právní koncepce a doktríny v unijním právu, ale jejich konečná praktická úprava by měla být přenechána soudcům nejvyšších soudů členských států. Podle mě, to, co chybí fungování Soudního dvora, je specializace. Dnešní úprava nepředpokládá vytvoření speciálních komor pro určitá právní odvětví. Tím pádem, spolupráce nejvyšších vnitrostátních soudů, které jsou zaměřeny na určitý právní obor, může zvýšit kvalitu unijního práva jako takového.

Třetí podmínkou použití nové doktríny *acte clair* je přehodnocený požadavek porovnání různých jazykových verzí. Překlad a implementace unijních aktů mohou být obtížné a občas mají nečekané následky. Jako příklad můžeme uvést pojem „rozdělení zisku“ upravený v člancích 1 až 4 Směrnice o mateřských a dceřiných společnostech.¹⁹⁸ Většina jazykových verzí se obezřetně vyhýbá restriktivnímu pojmu „dividenda“. To ovšem neplatí pro švédskou variantu, což následně způsobilo potíže při výkladu.¹⁹⁹ Špatný překlad unijních pojmů a koncepcí postihuje různé jazyky v různých unijních

---

¹⁹⁷ Případ 495/03 *Intermodal Transports BV v. Staatssecretaris van Financiën*; odstavec 39.

¹⁹⁸ Směrnice Rady 2011/96/EU ze dne 30.11.2011 o společném systému zdanění mateřských a dceřiných společností z různých členských států

¹⁹⁹ BROKELIND, C.: *The Acte Clair in EC Direct Tax Law*; IBFD; 2008; str. 462.

aktech a právních dokumentech.²⁰⁰ Aby se předešlo takovým problémům, vnitrostátním soudů musí být explicitně uložena povinnost porovnávat jazykové verze jak příslušné judikatury, tak unijních aktů přímo se vztahujících k řešenému případu, ve kterém soud nehodlá podat předběžnou otázku. Dnešní požadavek je příliš vágní a skoro zbytečný, protože jeho doslovný výklad říká, že vnitrostátní soudce musí porovnávat všechna jazyková znění právních aktů EU. V praxi to není možné a, podle Soudního dvora, ani není nutné. Opravdu efektivní by bylo, požadovat po soudcích komparaci minimálně dvou jazykových verzí. Tím se zajistí to, že soudci si nejspíš vyberou jazyky, kterým opravdu rozumí.

---

²⁰⁰ Např. v článku 68 Stabilizačních a Asociačních Dohod mezi EU a Černou Horou, který upravuje fiskální diskriminaci, pojem „fiskální příslušnost“ byl přeložen do srbštiny (úřední jazyk Černé Hory) jako „fiskální domicil“. Zajímavější ale je, že Stabilizační a Asociační dohody mezi EU a Chorvatském (článek 65), Srbskem (článek 68) a Bosnou a Hercegovinou (článek 66) obsahují stejnou překladatelskou chybu. Chyba původně vznikla v chorvatské verzi dokumentu. Ostatní sousedící státy ji nechtěně převzaly, když nepoctivě okopírovaly chorvatský překlad.

5. Shrnutí a závěr

Rozhodnutí Soudního dvora *CILFIT* bylo a už 33 roky zůstává jedním z nejdůležitějších rozhodnutí v oblasti řízení o předběžné otázce. Tímto rozsudkem Soud změnil do té doby převažující výklad článku 267 SFEU, čímž dotvořil primární unijní právo. Podle nového chápání, povinnost pro soudy poslední instance členských států položit předběžnou otázku již není absolutní. Soudy posledního stupně tak dostaly jistou míru uvážení při výkladu unijního práva a tím se jejich postavení přiblížilo postavení soudů nižších, které, podle odstavce druhého článku 267 SFEU, mají možnost a nikoliv povinnost se obracet na Soudní dvůr s předběžnými otázkami.

Takové uvážení soudů poslední instance je spojeno především s doktrínou *acte clair*, která, na rozdíl od doktríny *acte éclairée*, se v judikatuře Soudního dvora objevila poprvé právě v *CILFIT*. O „skutečném“ záměru zavedení Soudním dvorem doktríny *acte clair* dnes můžeme jen polemizovat. Zatímco oficiální a většinový názor zní, že *acte clair* poskytla vnitrostátním soudům více volnosti při aplikaci práva EU, čímž se redukovalo i zatížení Soudu, existují též domněnky, že přijetí doktríny *acte clair* bylo „taktickým tahem“, který měl téměř úplně omezit vnitrostátní soudy v uvážení.²⁰¹ Mírnější kritici uvádí, že vnitrostátní soudy poslední instance, hlavně francouzské, německé a anglické, žádaly o takovou pravomoc, a Soudní dvůr jim skutečně dal právo vykládat unijní právo, ale zároveň to podmínil náročnými kritérii, jinými slovy oprávnil národní soudy činit legálně to, co by jinak dělali nelegálně.²⁰² Nakonec zde jsou i úplně extrémní úvahy, jejichž autoři zpochybňují vůbec samotnou existenci doktríny *acte clair* v unijním právu a dovozují rozpor dané doktríny s právem EU.²⁰³

---

²⁰¹ Stanovisko Generální advokátky Stix-Hackl ve věci 495/03 *Intermodal Transports BV v. Staatssecretaris van Financiën*; odstavec 39. Viz také RASMUSSEN, H.: *The European Court's Acte Clair Strategy in CILFIT*; EL Rev.; 1984.

²⁰² KOFLER, G. W.: *The Acte Clair in EC Direct Tax Law*; IBFD; 2008; str. 187.

²⁰³ VUKČEVIĆ, I.: *CILFIT Criteria for the Acte Clair/Acte Éclairée Doctrine in Direct Tax Cases of the CJEU*; Intertax Volume 40; Kluwer Law International; 2012; str. 659 a násl.

At' už záměry Soudního dvora byly jakékoliv, doktrína *acte clair* dnes je plnou součástí unijního práva a byla uvítaná a uznaná praxí, tzn. samotnými soudy, které se na ní dnes odvolávají,²⁰⁴ což se mi jeví jako nejdůležitější.

V průběhu analýzy podmínek stanovených Soudem pro uplatnění *acte clair* v kapitole 3. diplomové práce se ukázalo, že dané podmínky skutečně obsahují řadu nedokonalostí, např. přísný jazykový požadavek nebo nutnost „předvídat myšlenky“ soudců jiných národních soudů a Soudního dvora. Domnívám se, že by Soudní dvůr mohl zvolit lepší formulaci nebo je aspoň dodatečně vysvětlit. Zároveň ale musím uznat, že z pohledu Soudu v období, kdy se o dané věci rozhodovalo, taková kritéria mohla vypadat neoptimálněji. Konec konců, soudci Soudního dvora, ač jsou to nejzkušenější právníci v oblasti práva EU, jsou jen lidé a nemohli předpovídat ty nesrovnalosti, které se projeví až v praxi.

Problematické aspekty kritérií *CILFIT* mohou být zmírněny nebo zcela odstraněny zlepšením komunikace mezi národními soudy a Soudním dvorem, např. zavedením poradního orgánu v jeho struktuře nebo také uložením povinnosti vnitrostátním soudům odůvodňovat použití doktríny *acte clair*. Příkladem úspěšného uplatnění druhé uvedené možnosti slouží Švédsko, kde takový systém již byl zaveden právě v souvislosti s aplikací unijního práva. Podle mého názoru, nejlepšího výsledku lze dosáhnout kombinací zmíněných možností řešení s reformou samotných kritérií *CILFIT*. Možnou podobu takové reformy jsem nastínil v kapitole 5. diplomové práce, nic méně je pouze na Soudním dvoru jakou cestu nakonec zvolí. Ale je jasné, že dříve nebo později bude muset volit, protože nutnost přizpůsobení podmínek *CILFIT* požadavkům moderní doby je zřejmá celé odborné právnické veřejnosti a bezpochyby i soudcům Soudního dvora.

Závěrem bych chtěl vyjádřit naději, že se mi podařilo naplnit cíle stanovené v úvodu a odpovědět na položené otázky. Pokusil jsem se o co nejpřesnější naplnění tématu diplomové práce a domnívám se, že provedený výzkum předmětu práce odpovídá zadanému diplomovému úkolu. Doufám, že tato diplomová práce pomůže čtenáři nahlédnout do procedury položení předběžné otázky soudy posledního stupně a lépe ji

---

²⁰⁴ A to dokonce soudy ústavní, viz pozn. 51.

pochopit. Budu považovat za velký úspěch, když se této práci povede aspoň částečně vyřešit problém, na nějž jsem narazil během jejího zpracování, a sice nedostatek literatury na dané téma v českém jazyce. Právě proto jako hlavním zdrojem inspirace se pro mě staly judikatura Soudního dvora a zahraniční odborné publikace.

Byl bych rovněž nesmírně rád, kdyby tato práce posloužila východiskem pro budoucí badatele v této sféře. Národní soudy, jak naznačil případ *Lyckeskog*, zajisté budou vybízet Soudní dvůr k reformě kritérií *CILFIT*. Taková reforma otevře prostor pro novou diskusi, nový výklad, nové spory a tudíž možnost nového bádání a výzkumu.

6. Summary

It has already passed thirty-three years after Court of Justice of the European Union ruled in *CILFIT* case, but this decision still remains one of the most important in the area of preliminary ruling procedure. By this judgement, the Court overruled the previously prevailing way of interpretation of the Article 267 TFEU, which could be considered as new piece of judge-made law incorporated into the EU's primary law. According to the new understanding of the Article 267 TFEU, the last resort courts of the Member States were deprived of an unconditional obligation to submit the preliminary question to the Court. Thus, the courts of the last instance have gained a certain degree of discretion while interpreting the European law, and thereby their position became closer to the lower courts, which, according to the wording of the second paragraph of Article 267 TFEU, have a possibility and not an obligation to refer the preliminary question to the Court.

Such a discretion of a national court of last instance is mainly associated with the *acte clair* doctrine, which, unlike the *acte éclairé* doctrine, was firstly introduced to the European law by the *CILFIT* decision. Nowadays we can only argue about what was the “real” intention of the Court's introducing of the *acte clair* doctrine. While the official and major opinion is, that the *acte clair* granted the national courts with more flexibility in application of the European law, which as well helped to reduce the burden of the overloaded Court of Justice, there are also assumptions, that CJEU's adoption of *acte clair* doctrine was a “tactical move” to reduce the discretion of national courts of last resort practically to nothing. More lenient critics claim, that national courts of last instance, especially French, German and English, were already asking for this possibility, and Court of Justice gave them the right to interpret EU law, but subjected this possibility to difficult criterions. In other words, *CILFIT* provided the domestic courts with power to do lawfully what they could in any case do unlawfully. Finally, there are utterly extreme interpretations of the *CILFIT* judgement, which bring into question the very existence of the *acte clair* doctrine in EU law and even deduce that such a doctrine is in conflict with European law.

Whatever the Court's intentions were, *acte clair* doctrine is a part of current European law. It was welcomed and acknowledged by national courts, which fully apply it in their decision-making process, which I assume to be the most important thing.

The analysis of the conditions, laid down by the Court for applying *acte clair*, in Chapter 3 of the thesis showed that the conditions actually contain a number of inaccuracies, for example, strict language requirement or necessity of "predicting thoughts" of judges of other national courts and the Court of Justice. I believe that the Court could find better wording or at least explain the conditions later on. At the same time, I must admit that from the Court's point of view at the period, when the decision was delivered, such criteria could have appeared in the most appropriate way. After all, the judges of the Court, though they are the most experienced lawyers in the field of EU law, are only human beings and could not foresee all those discrepancies, which showed up later in practice.

The problematic aspects of the *CILFIT* criteria can be mitigated or eliminated by improving communication between national courts and Court of Justice, for example by introducing an advisory body in its structure or also by imposing the obligation on national courts to justify the use of the *acte clair* doctrine. The very good example of the second-mentioned option can be found in Sweden, where such a system was installed particularly in the connection with application of EU law. However, in my opinion, the best results can be achieved by combining these solutions with the adjusting of the *CILFIT* criteria themselves. The feasible form of a revision is outlined in the Chapter 5 of the thesis, never the less, it is only up to the Court of Justice, which path ultimately to choose. But the clear thing is, that sooner or later it will be pushed to choose, because the need to adapt *CILFIT* conditions to the requirements of the modern age is evident to the entire community of legal experts, and was also proved by this thesis.

7. Seznam použitých zkratk

ECR	Sbírka rozhodnutí Soudního dvora EU (European Court Reports)
EHS (EEC)	Evropské hospodářské společenství (European Economic Community)
ES	Evropské společenství
ESD (ECJ)	Evropský soudní dvůr (European Court of Justice)
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EU	Evropská unie
SDEU (CJEU)	Soudní dvůr Evropské Unie (Court of Justice of the European Union)
SEU	Smlouva o EU
SES	Smlouva o ES
SFEU (TFEU)	Smlouva o fungování EU (Treaty on Functioning of the EU)

8. Seznam použité literatury

8.1. Knihy a odborné publikace

BEER, G.: *The Rambling Ghost of “Cohn-Bendit”: Acte Clair and the Court of Justice*; Common Market Law Review; 1983.

BOBEK, M.; KOMÁREK, J.; PASSER, J.M.; GILLIS, M.: *Předběžná otázka v komunitárním právu*; Linde Praha; 2005.

BROKELIND, C.: *The Acte Clair in EC Direct Tax Law*; IBFD; 2008.

CHALMERS, D. et al: *European Union Law*; Cambridge; 2006.

CORDEWENER, A.: *The Prohibitions of Discrimination and Restriction within the Framework of the Fully Integrated Internal Market*; EU Freedom and Taxation; IBFD; 2006.

CROWE, R.: *Colloquium Report—The Preliminary Reference Procedure: Reflections based on Practical Experiences of the Highest National Courts in Administrative Matters*; 5 ERA Forum; 2004.

DELGADO, N. B.: *Case note on Dzodzi and Gmursynska-Bescher*; Common Market Law Review; 1992.

FENGER, N.; BROBERG, M.: *Preliminary References to the European Court of Justice*; Oxford University Press; 2010.

GAJA, G.: *The Growing Variety of Procedures concerning Preliminary Rulings*; Judicial Review in European Union Law, Vol I; 2000.

HARTLEY, T.C.: *The Foundations of European Community Law*; Oxford University Press; 1998.

JACOBS, F.: *Which courts and tribunals are bound to refer to the European Court*; E.L.Rev.; 1977.

JOUTSAMO, K.: *Community Law—National Law Relationship—Judicial Cooperation under the System of Preliminary Rulings (Article 177)*; JFT Tidskrift utgiven av Juridiska Föreningen i Finland; 1991.

KANNINEN, H.: *Hlavní referát na 18. kolokviu Sdružením státních rad a vrchních správních soudů Evropské unie*.

KEELING, D.T.: *In Praise of Judicial Activism. But What Does It Mean? And Has the Court of Justice ever Practised It?*; Gialdino, Scritti in onore di Giuseppe Federico Mancini; Milán; 1998.

KOFLER, G. W.: *The Acte Clair in EC Direct Tax Law*; IBFD; 2008.

MADURO, M.; AZOULAI, L.: *The Past and the Future of EU Law: The Classics of EU Law Revisited*; Bloomsbury Publishing; 2010.

RASMUSSEN, H.: *30 Ans de Droit Communautaire, Chapitre VII “La Cour de Justice”*; Perspectives Européennes; 1981.

RASMUSSEN, H.: *The European Court’s Acte Clair Strategy in CILFIT*; EL Rev.; 1984.

RASMUSSEN, H.: *On Law and Policy in the European Court of Justice*, Brill; 1986.

SCHERMERS, G.; WAELBROECK, F.: *Judicial Protection in the European Union*; Kluwer Law International; 2001.

SVOBODA, P.: *Úvod do evropského práva*; 5. vydání; C.H. Beck; 2013.

SYUDOCKY, R.: *How Does the European Court of Justice Treat Precedents in Its Case Law? Cartesio and Damseaux from a Different Perspective: Part I*; 37 Intertax; Kluwer L. Intl. BV; 2009.

TERRA, J. M. B. a WATTEL, J. P.: *European Tax Law*; 5. vydání; Kluwer L.; 2008.

TICHÝ, ARNOLD, ZEMÁNEK, KRÁL, DUMBROVSKÝ: *Evropské právo*; 5. vydání; C.H. Beck; 2014.

TOMÁŠEK, M.; TÝČ, V. a kol.: *Právo Evropské unie*; Leges; 2013.

TRIDIMAS, T.: *Knocking on Heaven’s Door: Fragmentation, Efficiency and Defiance in the Preliminary Reference Procedure*; Common Market Law Review; 2003.

VAN HARTEN, H.: *The Application of Community Precedent and Acte Clair by the Hoge Raad: A Case Study in the Field of Establishment and Services*; Interface between the EU Law and National Law; 2007.

VAUGHAN, D.: *The Advocate's View*; Article 177 references to the European Court; 1994.

VUKČEVIĆ, I.: *CILFIT Criteria for the Acte Clair/Acte Éclairé Doctrine in Direct Tax Cases of the CJEU*; Intertax Volume 40; Kluwer Law International; 2012.

WAELEBROECK, M.: *Le Role de la Cour de Justice dans la Mise en Oeuvre du Traité CEE*; Cah.dr.Eur.; 1982.

WAINWRIGHT, R.: *A View from the Commission*; Article 177 References to the European Court—Policy and Practice; 1994.

WATTEL, P.: *Köbler, Cilfit and Welthgrove: We Can't Go on Meeting Like This*; 41 Common Market Law Review; 2004.

ZALASIŃSKI, A.: *The Acte Clair in EC Direct Tax Law*; IBFD; 2008.

ZWEIGERT, C. a KÖTZ, H.: *An Introduction to Comparative Law*, 3. vydání; Oxford; 1998.

8.2 Judikatura Soudního dvora

Případ 26/62 Van Gend En Loos

Spojené věci 28-30/62 Da Costa

Případ 6/64 Costa

Případ 61/65 Vaassen-Göbbels

Případ 13/68 Salgoil

Případ 6/72 Continental Can

Případ 8/74 Dassonville

Případ 107/76 Hoffmann-La Roche

Případ 5/77 Tedeschi v. Denkavit

Případ 93/78 Mattheus

Případ 66/80 International Chemical Corporation

Případ 138/80 Borker

Případ 244/80 Foglia

Případ 246/80 - Broekmeulen

Případ 102/81 Nordsee

Případ 283/81 CILFIT

Spojené věci 35/82 a 36/82 Morson a Jhanjan

Případ 314/85 Foto-Frost

Případ 247/87 Star Fruit

Případ 297/88 Dzodzi

Případ 10/89 HAG GF

Případ 87/89 Sonito v. Komise

Spojené věci 6/90 a 9/90 Francovich

Případ 204/90 Bachmann

Případ 208/90 Emmott

Případ C-267/91 Keck

Případ C-393/92 Commune d'Almelo

Případ C-279/93 Schumacker

Spojené věci C-430/93 a C-431/93 Van Schijndel a Van Veen

Případ C-107/95 Bundesverband der Bilanzbuchhalter v. Komise

Případ C-337/95 Christian Dior

Případ C-338/95 Wiener

Případ C-231/96 Edilizia v. Ministero delle Finanze

Případ C-393/98 Gomes Valente

Případ C-143/99 Adria-Wien Pipeline GmbH a Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke

Případ C-178/99 Salzmann

Případ C-242/99 Vogler

Případ C-518/99 Gaillard

Případ C-30/00 William Hinton & Sons.

Případ C-86/00 HSB-Wohnbau

Případ C-99/00 Lyckeskog

Případ C-129/00 Komise v. Itálie

Případ C-175/00 Verwayen-Boelen

Spojené věci C-307-311/00 Oliehandel Koeweit a další

Případ C-453/00 Kühne & Heitz

Případ C-465/00 Österreichischer Rundfunk a další

Případ C-224/01 Köbler

Případ C-424/01 CS Austria

Případ T-47/02 Danzer v. Rada

Případ C-82/02 Lalemant a Tivoli

Případ C-395/02 Transport Service

Spojené věci C-435/02 a C-103/03 Springer

Případ C-446/02 Gouralnik

Případ C-53/03 Syfait

Případ C-85/03 Mavrona

Případ C-461/03 Gaston Schul

Případ C-495/03 Intermodal Transports

Případ C-150/04 Komise v. Dánsko.

Případ 292/04 Meilicke a další

Případ C-344/04 IATA

Spojené věci C-392/04 a C-422/04 i-21 Germany

Případ C-447/04 Ostermann

Případ C-119/05 Lucchini

Případ C-142/05 Mickelsson a Roos

Případ C-318/05 Komise v. Německo

Případ C-2/06 Kempter

Případ C-311/06 Consiglio Nazionale degli Ingegneri

Případ C-421/06 Fratelli Martini a Cargill

Spojené věci C-428/06–434/06 UGT-Rioja

Případ C-443/06 Hollmann

Případ C-517/07 Afton Chemical

Případ C-260/07 Pedro IV Servicios

Případ C-306/07 Ruben Andersen

Stanovisko Soudního dvora 1/78 Natural Rubber

Stanovisko Generálního advokáta Capotorti ve věci 283/81 CILFIT

Stanovisko Generálního advokáta Jacobse ve věci C-338/95 Wiener

Stanovisko Generálního advokáta Albera ve věci C-340/99 TNT Traco

Stanovisko Generálního advokáta Tizzano ve věci C-99/00 Lyckeskog

Stanovisko Generálního advokáta Colomera ve věci C-461/03 Gaston Schul

Stanovisko Generální advokátky Stix-Hackl ve věci 495/03 Intermodal Transports